

»Var fjärde invånare har ett
annat modersmål än svenska.«

Sofie Löwenmark

Vänsterpartiets
hårdflirt med C

FOKUS

SVERIGES NYHETSMAGASIN

11–17 DECEMBER 2025

Mot ljusare tider

Äntligen vänder Sveriges ekonomi.

Köp en bil!

Var glad att du aldrig behöver köra den.

När ambulanser och bussar fastnar, är specialbyggda buggy's de enda som kan nå längst fram till fronten.

Behovet av att hämta skadade, köra material och förnödenheter är enormt. Bilarna byggs i Ukraina och kostar 62 000 kr styck.

Var med och gör skillnad – swisha ditt bidrag i dag.

Sedan 2022 har vi fått över 28 miljoner kr i donationer som omvandlats till livräddande förnödenheter, utrustning och fordon. Vi kämpar så länge Ukraina kämpar.

Vill du starta en egen insamling? Se karavanen.org

123-171 01 51

OMSLAG: GETTY IMAGES

FOTO: AI-GENERERAD

VECKANS FOKUS

Kanske är vi inte ensamma

24: I nästan ett sekel har fenomenet ufo kunnat sammanfattas med frasen mycket snack, lite verkstad. Men nu publicerar en svensk forskare en artikel i ansedda Nature som ger anledning att tänka om.

AKTUELLT 12

Gryning för Sverige

Efter flera år med svag tillväxt, hög inflation och rekordstor arbetslöshet kommer äntligen en rejäl vändning uppåt i den svenska konjunkturen.

AKTUELLT 16

SVT:s reporter dissades – av SVT

SVT:s reporter kastades under värdegrundsbussen när kollegorna på SVT Sápmi lät samebyn och klimataktivister sätta agendan.

MÖTET 20

Mycket återstår att göra

Sverigedemokraternas Jessica Stegrud är både mäktig, kontroversiell och aktuell. Nyligen petades hon ur partistyrelsen.

INBLICK 36

Japans nya hårdas stil mot Kina

Nytillträdda premiärministern Sanae Takaichi gick rakt in i den diplomatiska hetluften med uttalanden om att Japan kommer att försvara Taiwan.

LIVSSTIL 46

Bland tangorabatter och knivdueller

Stefan Westrin reste till Argentina i jakt på den »queera« tangon, världens manligaste dans.

KULTUR 42

Han drogs till mörkret

För precis 50 år sedan hittades Pier Paolo Pasolini mördad på en sunkig strand utanför Rom. Jennifer Wegerup påminner om en av Italiens största författare och filmskapare.

Jon Åsberg 4

Johan Hakelius 7

Ann-Sofie Hermansson 19

Sofie Löwenmark 33

Mikael Timm 41

Mats Holm 50

Mer på Fokus.se!

Läs allt från Sveriges bästa kolumnister.

Låt oss börja njuta redan nu

EN MÄNNISKA VID min ålder har genomlevt fler lågkonjunkturer än vad som går att räkna. Högkonjunkturer också såklart. En lustig sak med alla dessa svängningar är att man sällan märker när de är på väg. Eller tänker dra sig tillbaka. Plötsligt är de där. Sakta vänjer man sig vid närvaren, men så när man tittar upp är de borta igen. För bara några veckor sen var jag exempelvis övertygad om att även nästa år skulle bli segt ur ett ekonomiskt perspektiv. Då dök det plötsligt upp vårtecken; en oväntat bra inflationssiffra, starkare kronkurs, en chefekonom skruvade upp tillväxtprognoserna här, en ljusning på arbetsmarknaden där. Och när Fokus borrade i saken visade det sig att 2026 ser ut att bli det bästa året på länge för Sverige med en tillväxt på uppemot 3 procent (se sidan 12). Börsen fattade som vanligt galoppen långt före oss andra; kurserna är upp 25 procent sedan i våras och storbolagsindex har parkerat på nytt all-time-high.

DET HÄR ÄR förstas goda nyheter för alla som bor här i landet, men kanske mest av allt för Tidöpartierna och nu gör de vad de kan för att sätta ytterligare fart på karusellen med hjälp av en fläskig valårsbudget. Opinionsläget är visserligen fortfarande uselt för dem, men nio månader kan vara tillräckligt med tid för att brygga över gapet. Det visade Fredrik Reinfeldt i valet 2010, om inte annat. Det finns mer som pekar åt rätt håll för Kristersson & Co, som att antalet skjutningar hittills i år är 65 procent lägre än toppåret 2022. Och antalet bombdåd har minskat ännu mer (jämfört med 2023). Finns det då inget som kan välna lasset? Jo, massor. Det gör det alltid. Ett utökat handelskrig med USA. Andra påhitt av Donald Trump. Ryska framgångar – eller rentav seger – i Ukraina. En kinesisk invasion av Taiwan. En spricka i AI-bubblan som växer till en finanskris. Ökat politiskt kaos i Frankrike. Eller Storbritannien. Eller... Det enda som är säkert är att den stundande högkonjunkturen kommer att ta slut en dag. Och att börsen kommer att krascha. Fast om femtio år kommer de sättningarna knappt synas på aktiekurvor och tillväxtgrafer.

Så låt oss börja njuta av den förestående uppgången redan nu. Innan den piper iväg igen.

Jon Åsberg

Chefredaktör och ansvarig utgivare

jon.asberg@fokus.se

Respons

OM JOHAN HAKELIUS:

»VADÅ? JAG?

ETABLISSEMANGL?

Det är verkligen befriande att något parti vågar stå upp mot public service.

Att vilja få någon slags uppstyrning på SVT är vanligt sunt förfurt och ingenting som man behöver tillskriva några tak-tiska mål som att söka en fiende.

Rolf Nilsson

Sverigedemokraternas val av SVT som »extern fiende« är helt logiskt då SVT i sin nyhetsrapportering under lång tid visat en så uppenbar politisk slagsida. Men det stora problemet är inte om rapporteringen i SVT i sig är »rätt« eller »fel«, utan att man, medvetet eller ej, har skapat ett system som används för riktad normativ kontroll – och fått befolkningen att vänja sig med detta.

Patrik Magnusson

OM FREDRIK VIRTANEN:
»TRUE CRIME
ÄR INTE
JOURNALISTIK«
Otroligt elakt men lysande skrivit. Virtanen är en ord-konstnär. Ingen har avrättat Aftonbladets journalistik så elegant.

Josef Milerad

Intrigant och bra krönika om grävande journalistik inom kända fall som ger många klick i media, dock ofta misslyckade. Dock finns del succéer som Råstam om Quick, däremot häller jag inte med om att Per Lindebergs åsikter om Da Costa-fallet visar någon fullkomlig verklighetsbild.

Hans Larsson

Första veckans Fokus.

OM »VI BEHANDLAR BUSARNA SOM KUNGAR«

Det stora problemet är att ingen avkrävs ansvar. Om inte de styrande i Höörs kommun riskerar att själva åtalas för sitt felaktiga förfarande kommer det här att ske många fler gånger. Det kommer att bygga på skolans problem med stököhet och göra att många lärare upplever en total maktlöshet.

Samuel Karlberg

Skamligt dåligt skött. Vi behöver fler som honom.

Jörgen Felt

Vansinnigt att han fick sparken... Det finns inga gränser för ligisterna och mobbarna i mesiga Sverige. Paul borde ha fått en eloge för sitt modiga age-rande, inte sparken! Skandalöst av kommunen.

Rima Sobolevskaya

OM »VÄNSTERN ÄR FADERLÖS UTAN USA«
Frågade min 14-åriga dotter om vilket land som var populärkulturellt mest framstående (med annan formulering – båst) och svaret kom blixtnabbt: USA. Så någon generell nedgång i popularitet är det nog inte för USA:s del.

Jon Forsberg

Fokus är oberoende och fristående från alla politiska partier och intresseorganisationer.
Tidningen utsågs till Årets tidskrift 2013 och har tidigare mottagit Publicistklubbens Stora pris för att ha återskapat ett utrymme för det berättande nyhetsreportaget. Medarbetare i tidningen har fått utnämningar för »Årets journalist», »Årets krönikör«, »Årets genombrott« samt »Årets omslag«. Fokus.se har utsetts till »Årets tidskrift – digitala medier«.

PRENUMERATIONSÄRENDE

Tel: 08-525 12718,
fokus.se/kundservice

Orvesto konsument

2023:2

56 000 läsare
Fokus ges ut av FPG Media AB.
ISSN 1653-4670

Undernäring är ett akut hot.

Det finns en enkel lösning.

Nästan två miljoner barn dör av akut undernäring varje år, trots att det finns en enkel lösning som kan rädda många liv. Vi förenklar behandlingen så att den når fler barn. Du kan också vara en del av lösningen. Ge en gåva för att bidra till att fler akut undernärda barn får hjälp.

Ge en gåva

90 KONTO | SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL

INTERNATIONAL
RESCUE
COMMITTEE

Rescue.org/SE

Sagt i veckan

Jockibois barndom

Är du Team **Joakim Lundell** eller Team SVT? Har SVT förtalat honom, genom **Bo-Göran Bodins** dokumentärserie *Hatet*? Flera tusen anmälare till Granskningens närmnden, rekord, verkar tycka det.

Eller är i själva verket YouTube-stjärnan med över miljonen följare den som egentligen begått förtalsbrott, genom att utmåla sin mamma som »monster»?

»Hur kunde medierna köpa Joakim Lundells berättelser om sin barndom rakt av?«, undrar **Johannes Kle-nell** i Arbetet. I Aftonbladet skriver **Irene Pozar** om hur en »gränslös och sexistisk« reality-profil tycks ha lurat mediesverie. »Som journalist skäms jag när jag ser *Hatet*.«

SvD:s kulturchef **Ida Ölmedal** efterlyser ansvar hos »de nya mediemakthavarna«, vilka ju kan få »större spridning än en Aktuellt-sändning«. Vad får man säga om sina anhöriga? Var drar vi som samhälle gränsen, och hur? I Gefle Dagblad varnar **Kristian Ekenberg** om motiven hos den som går ut med »sin mörka livshistoria, särskilt om det finns bokkontrakt och varumärken som ska vittvättas«.

Influeraren **Filip Dikmen** försvarar Lundell. »Så av samtliga inblandade familjemedlemmar väljer man att hålla barnet ansvarigt?« Expressens **Anna Gullberg** menar att dokumentären inte ändrar på faktumet att Lundell växte upp med en »pillerknaprande, deprimerad mamma«. Det här är därför »en privat tragedi, ingen offentlig skandal«.

Professorn i socialt arbete, **Stefan Wiklund**, säger till Aftonbladet att begångna övergrepp mycket väl kan ha blivit odokumenterade. »En journal är ingen allomfattande sanningsskrift, särskilt inte från den här tiden.« Och i Expressen rasar **Margot Petersson**, Lundells fostermamma, mot SVT. »Det är så tråkigt med det här programmet – det mesta är bara lön och snedvridet, det är inte klokt.« ■

»Det värsta är att det stämmer. Den som väljer ekonomi och samhälle får ju högre betyg.«

JOHAN KREICBERGS vid Sveriges ingenjörer om att grundskolelever med toppbetyg ofta väljer bort naturvetenskapliga och tekniska gymnasieprogram av rådska för att få sämre betyg. DN.

»*De har gjort till sin uppgift att hetsa mot oss.*«

Den judiske musikern **DROR FEILER** anser att Judiska centralrådet hittar på falska anklagelser om antisemitism mot honom. Från SvD.

»Jag tycker han är smart. Och bra. Men han är ju fel parti, men det är en annan sak.«

LINUS BYLUND (SD) var orolig när Ulf Kristersson blev partiledare för M, erkänner han nu i en podd från SvD.

»Åt tills du är mätt. Gå inte och kräks på toaletten för att kunna äta mer. Och ta inte med dig mat hem.«

Juristen **NICOLAUS JOHANSSON** har hittat på »Buffélagen« som klargör hur mycket som är tillåtet att äta på en buffé, rapporterar Dagens Nyheter.

»Ska vi dra gräsklipparen framför eller bakom rollatorn?«

BRITT-MARIE FOLKE, 82, om att Danderyds kommun kräver att hyresgäster i seniorbostäder ska klippa gräset själva. En del är över 90 år gamla. Från DN.

»Tyvärr.«

Trädgårdsmästaren **LINDA GRÖNLUND** beklagar sig över att det till jul bara går att hitta danska granar till salu i Västerbotten. SVT Västerbotten.

»**Väldigt mycket återstår att göra.**

ULF KRISTERSSON (M) efter Tidö-partiernas överläggningar i Strängnäs i tisdags.

»**Det är vårt gäng som kan ge Sverige stabilitet.**

EBBA BUSCH (KD)

»**Alternativet är en farlig vänstersväng.**

SIMONA MOHAMSSON (L)

Rasismmarknaden säkrad

JUST NÄR MAN trodde att den regelbaserade världsordningen rullat ihop sig i fosterställning och stilla gått hädan, hör FNs rasdiskrimineringskommitté av sig.

Kommittén är, om någon undrar, mot rasdiskriminering, inte tvärtom. Den är ärtill väldigt missnöjd med Sverige.

Visitationszoner av det där slaget som vi har numera, eftersom det blivit så populärt att mörda varandra i en del förorter, är »motbjudande och olagliga«. Det säger kommitténs viceordförande Gay McDougall – hon gör inte skäl för namnet, åtminstone i ursprunglig mening – apropå den kritiska Sverigerapport som kommittén släppte i fredags.

Innan ni säger något om ordvalet bör ni betänka att Gay McDougall är »expert« och dessutom »oberoende och opartisk«, precis som de 17 andra experterna i gruppen. Både det motbjudande och det olagliga måste därför vila på solid vetenskaplig grund.

Men det är inte slut där. Det är fel på Tidöavtalet också. Det är »diskriminerande mot etniska grupper som muslimer, personer av afrikansk och asiatisk härkomst, papperslösa migranter, asylsökande och flyktingar«. Den svenska regeringen borde i stället bekämpa »strukturell diskriminering«.

ATT DET VORE ett styvt jobb står klart, för det är inte mycket som står rätt till med svenskarna i allmänhet heller. De ägnar sig åt »utbredda rasistiska hatyttringar och hatbrott« och det »sprids negativa stereotyper om muslimer och personer av afrikansk och asiatisk härkomst«, för att inte tala om alla dessa »rasistiska hatyttringar av politiker och högt uppsatta tjänstemän i maktställning«.

Man undrar hur kommittén kan avhålla sig ifrån att begära att FN skickar väpnad trupp för att stoppa Sveriges rasistiska hatorgier.

Så hur bör vi hantera den här utskåpningen?

Jo, det är frestande att dra ner brallorna och rikta sina håriga skinkor i Gay McDougalls ungefärliga riktning. Någon gång tröttnar man ändå på dessa »experter« med sina bindgalna woke-manifest. Men medge att man är en aning nyfiken på om de 18 experterna tuggar fradga alldeltes av egen kraft, eller om de har fått hjälp? Var hämtar kommittén sin information?

Den svenska regeringen har fått säga sitt. Men eftersom den består av rasistiska hatbrotslingar som driver igenom motbjudande och olaglig lagstiftning, kan man sluta sig till att just den kontakten inte satt så stora spår. Så vilka har upplyst de 18 experterna från Malawi, Senegal, Togo, Mauretanien och en mängd andra länder, om hur det förhåller sig i Sverige?

AFROSVENSKARNAS RIKSORGANISATION. Samerådet. Sametinget. Kisam världens mammor. Den romska kvinnoföreningen Trajosko dom. Jagvillhabostad.nu. Nätverket svenska muslimer i samarbete. För att nämna några.

Och för att ni ska få en känsla av vilken typ av personer som engagerar sig i sådana organisationer, låt oss ta en titt på Göteborgssociologen Adrián Groglopo. Han har i huvudsak skrivit Nätverket svenska muslimer i samarbettes inlägg.

Groglopo har publicerat 17 avsnitt i intervju-serien *En diagnos av racism och demokrati i Sverige*, för Antirassistiska akademins räkning. På akademins gnuggar han armbågar med Masoud Kamali, en bambrytare inom den verkliga därinksfalangen av antirasiströrelsen. Groglopo var sekreterare i den bisarra utredningen om »makt, integration och strukturell diskriminering« som Kamali ledde på Mona Sahlins uppdrag. Groglopo skriver rätt flitigt. Här är några titlar: *Vardagens antirasism, Antirassistisk ordbok, Coloniality and Decolonialisation in the Nordic Region, Structural racism in Sweden och Unveiling Islamophobia*. Han vill få till en bojkott av israeliska akademiker.

Detta är en hel karriär. Rent av ett helt liv. Vad skulle Groglopo ägna dagarna åt om svenskarna slutade vara rasister? Tur att det fanns 18 FN-experter i samma bransch, som kan säkra marknaden. ▀

FOKUS
VALÅR 2026

Djupa gräv

och säkra källor.

HENRIK SJÖGREN
Reporter

Fotograf: Frida Rönnholm

Pär Nuder – nu en del av köttberget

I SEKLETS GRYNING hade Sverige en finansminister som kallade 40-talisterna för »ett köttberg som vi 60-talister nu ska föda«. Drygt tjugo år senare är Pär Nuder själv på väg att bli en del av sin egen generationens köttberg.

Pär Nuder. Fast det kanske inte går så illa för Nuder och hans jämnåriga. Sverige ligger nämligen förhållandevis bra till när det gäller åtaganden till blivande pensionärer, enligt siffror från EU som refereras av The Economist. I alla medlemsländer ska allt färre yrkesaktiva försörja allt fler pensionärer. Men i de största ekonomierna – Frankrike, Italien, Spanien och Tyskland – är pensionsystemen nästan helt ofonderade: dagens arbetstagare finansierar alltså dagens pensioner med sina skatter. I Spanien uppgår pensionsåtagandena till 500 procent av BNP, nästan helt ofonderat. För Frankrike är siffran 400

procent och Tyskland över 300.

När befolkningarna nu åldras snabbt urholkas denna modell och i länder med låg pensionsålder är systemet extra känsligt. Frankrike beslöt därför 2023 att successivt höja pensionsåldern från 62 till 64, men det utlöste uppre-

pade regeringskriser och en politisk strid som fortfarande rasar.

I fonderade system betalar de som jobbar i stället in pengar i fonder som investeras och byggs upp över tid. Framtida pensioner betalas med avkastningen på dessa fonder och inte via framtida

skatter. Sverige allmänna pensionssystem är delvis fonderat genom den så kallade premiepensionen. Detta tillsammans med successivt höjd pensionsålder (riktålder) gör systemet mer stabilt. Pär Nuder behöver alltså inte oroa sig för att ligga kommande generationer till last. ▀

Sticket!

Analyser och kommentarer till dagsaktuella händelser på [Fokus.se](https://fokus.se)

Landet som slutade se sig självt

” Vi valde en annan väg. Inte genom beslut, men genom att låta bli att fatta beslut. Det är så svensk konsensuskultur fungerar. Våra stora misstag är nästan aldrig aktiva. De är passiva. Vi låter saker ske, och upptäcker dem först långt senare. Det är inte elakt. Det är inte illvilligt. Det är bara vår kultur. **Ola Källqvist 2025-12-05**

Tiotusen bögar till Mogadishu i mångfaldens namn

” Genom åren har vi matats med budskapet att mångfald är det bästa som hänt sedan bröd började säljas i skivor. Men konstigt nog tycks det bara ha ett egenvärde i väst, alltså länder som förr enbart befolkades av blekansikten. **Jonathan Norström 2025-12-04**

Är Daniel Swedin en LVU-kampanjare?

” Men just denna gång, när Bohlin intervjuades, kände sig Swedin manad att skriva ett inlägg på arabiska där han inte bara anklagar poddens värdför att vara rysk spion och anti-Nato-aktivist – utan också implicit placerar ministern själv i samma problematiska kontext. **Henrik Sjögren 2025-12-05**

Fattigare och sjukare barn väntar det framtida Sverige

” Får man önska sig en son? Helst med bruna ögon, långa ben och tillräckligt högt IQ för att komma in på läkarprogrammet, men inte så högt att han behöver gå i specialskola. **Hannah Stutzinsky 2025-12-06**

Aten, Grekland, 3 december

Tänt var det här. Den olympiska guldmedaljören i rodd, Stefanos Ntouskos, tänder facklan som ska föra den olympiska elden från Akropolis i Aten till Milano. Där invigs vinter-OS den 6 februari nästa år.

FOTO: THANASSIS STAVRAKIS/AP

Konjunktur

Plötsligt vänder det

Sveriges ekonomi på väg upp efter flera tunga år.

Av Lotta Dinkelpiel

Nordeas chefekonom Annika Winsth träffar ständigt bankens företagskunder i olika sammanhang och frågar hur det går för dem. Vid en middag i Nordeas regi förra veckan frågade hon hur många av de närvarande som planerade att anställa.

– 100 procent räckte upp handen, säger Winsth och förklarar att det har skett en tydlig förändring på senare tid, många företag har varit negativa längre.

– Nu har de alla svängt.

Om hon skulle lägga en tillväxtprognos i dag för innevarande år skulle den nog hamna nära 2 procent.

– Och skulle man lägga en för 2026 kan det bli uppemot 3 procent.

Winsth har ofta påpekat att det är ovanligt att konjunkturstatistiken är bättre än vad hushåll och företag säger att de upplever, men att så har varit fallet under hösten. Den svenska ekonomin får nu också draghjälp av omvärlden.

– I USA är det mellanårsval nästa år och Trump kommer göra vad han kan för att hålla uppe tillväxten. Kina levererar sina 5 procent och Europa har fått mandat för att göra stora investeringar, så globalt är det bra förutsättningar för ett okej 2026.

Det är en efterlängtad ljusning inte minst för Sverige eftersom konjunkturen har varit svag här de senaste åren. När flera andra europeiska länder vände upp efter covidsmället 2020 följde den svenska ekonomin inte med. Det har varken handlat om krisande banker eller brutal fasitghetskrascher, snarare stiltje. Först pandemin och sedan Ukrainakriget direkt på det gav hög inflation, som satte punkt för

Annika Winsth.

sötebrödsdagarna då räntan var noll och bostäder och andra tillgångar ständigt steg i pris. Räntehöjningarna, som inleddes i maj 2022, gjorde att svenskarna började hålla i plånboken. Konsumtionen stannade av, restauranger och detaljhandeln tappade kunder, bostadsmarknaden sval-

nade och byggnationen av nya bostäder rasade. Konkurserna ökade till rekordnivåer, liksom arbetslösheten. Sveriges reala BNP-tillväxt hamnade strax under noll 2023 och 1 procent påföljande år. Det räckte blott till 18:e plats i Europas tillväxtliga första året, enligt The Economist.

– Så funkar svensk ekonomi. Vi får ofta större slag än omvärlden, säger Annika Winsth.

Hon syftar på de svenska hushållens höga skuldsättning och dessutom stora andel rörliga lån, som gör att svenskarna drabbas extra hårt vid räntehöjningar. Men nu svänger det alltså.

– Både hårddata och mjukdata bekräftar att vi är på väg åt rätt håll, säger Robert Bergqvist, seniorekonom på SEB.

Med hårddata menar han den data som kommer från Statistiska Centralbyrån.

– Där ser vi att hjulen faktiskt börjar rulla åt rätt håll. Vi märker av en viss ökad konsumtion bland hushållen och vi ser att investeringarna ökar.

De preliminära siffrorna för november som kom förra veckan visade också att inflationen var lägre än väntat på 2,3 pro-

cent. Mjuka data handlar om sentiment, en uppskattning av hur företag och hushåll känner inför framtidens.

– Även där ser vi en viss förbättring, säger Robert Bergqvist, men säger också att det låter deppigare än det brukar göra när ekonomin väl vänder uppåt.

Annika Winsth tror att det beror på den ovanligt sega och långdragna lågkonjunkturen.

– Vi har marinerats i negativa nyheter så länge att folk har glömt kolla i plånboken, säger hon.

Utöver den ljusnande statistiken trycker både Riksbanken och finansdepartementet på gasen, säger Robert Bergqvist. Riksbankens styrränta ligger på 1,75 procent jämfört med en »normal« styrränta på 2,25 procent.

– Vi ligger alltså en halv procentenhed under det som är en normal styrränta. Riksbanken kanske inte har foten jätte-hårt på gaspedalen, men man har lättat på bromsen.

SOM GRÄDDE PÅ konjunkturmoset kommer regeringens budget för 2026 som innehåller en hel del valfläsk. Satsningarna har uppskattats till cirka 80 miljarder kronor och inbegriper större jobbskatteavdrag, sänkt matmoms och energiskatt, höjda bostadsbidrag och sänkta arbetsgivaravgifter för unga. Allt detta väntas bidra till att stimulera konsumtionen ytterligare.

– Det rullas ut ganska mycket pengar under nästa år med betydande skattesänk-

»**Vi har marinerats i negativa nyheter så länge att folk har glömt kolla i plånboken.**«

Annika Winsth, chefekonom Nordea.

»Många länder sitter på en extremt hög offentlig skuldsättning. Man leker med elden när man bara trycker ut en massa pengar.«

Robert Bergqvist, seniorekonom på SEB.

► ningar, så när man tittar in i 2026 finns det möjligheter till bättre ekonomiska utsikter, säger Robert Bergqvist.

En stor oro hos ekonomer är huruvida ökad konsumtion och stigande konjunktur också får effekt på arbetslösheten som ligger kring 9 procent, näst högst i EU. SCB:s senaste siffra för oktober visade inte på någon nedgång. En av de som varnat för att arbetslösheten har bitit sig fast är Konjunkturinstitutets generaldirektör Albin Kainelainen. KI har jämfört utvecklingen de senaste åren med arbetslösheten under tidigare lågkonjunkturer. Under pandemin steg arbetslösheten med runt 2 procentenheter och med över 3 procent under finanskrisen för 17 år sedan. Men i både dessa fall föll nivåerna tillbaka relativt snabbt. Den nuvarande lågkonjunkturen har varit mer utdragen och arbetslösheten har inte fallit tillbaka som tidigare. Enligt Kainelainen är det extra farligt om arbetslösheten varar länge.

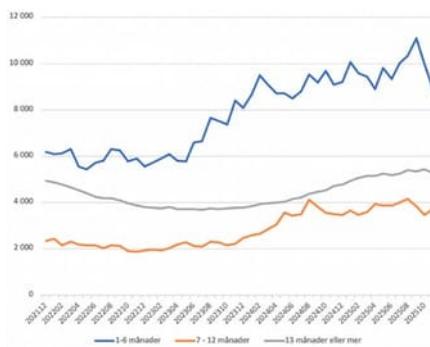
»Om fler är utan jobb finns det risker för att arbetslösheten fastnar på högre nivåer«, sa han till *Ekot* nyligen.

Fast det finns vissa ljuspunkter även här. Härömdagen rapporterade *Ekot* att befolkningens branschen växer för första gång-

en sedan sommaren 2023, enligt branschorganisationen Kompetensföretagen. Ökningen var liten, 1,1 procent, men kom efter åtta kvartal i rad med krympande omsättning. Även Akademikernas A-kassa ser tecken på ett ljustare 2026. Man följer utvecklingen månad för månad och ännu ej offentliggjorda siffror för november pekar på en nedgång i arbetslösheten bland medlemmarna, berättar Karl Erik Spörn-

■ Akademikernas a-kassa

Arbetslösa per månad efter arbetslöshetens längd.

dly, statistikansvarig på Akademikernas A-kassa. Det är tredje månaden i rad.

– Vi brukar se en nedgång under hösten, så det går inte att säga säkert om det är ett trendbrott, men om man jämför med förra året så hade vi då, trots nedgången under hösten, en högre arbetslöshet i november än i januari. I år har vi lägre arbetslöshet i november än vi hade i början av året.

På senare år har många oroat sig för att AI ersätter arbetstillfällen, även relativt kvalificerade sådana, men signalerna är långt ifrån entydiga. I november presenterade amerikanska Challenger, Gray & Christmas månatlig statistik över uppsägningar i USA. Robert Bergqvist på SEB följer utvecklingen noggrant eftersom USA ligger före Sverige i teknikutvecklingen och det som händer där når sannolikt hit längre fram. Rapporten rör oktober och visade på rekordmånga uppsägningar och en av anledningarna sades vara AI, men i november föll uppsägningarna tillbaka igen. Några bevis för att jobben försvinner som en följd av det pågående tekniksprånet finns ännu inte. Höga arbetslöshestal för unga är en annan faktor som skapat oro, där även unga med akademisk examen har haft svårt att få jobb.

– Det är inget samhällsproblem, de kommer att få jobb när konjunkturen vändar, säger Annika Winsth.

OROSMOLN DA? Saknas sådana? Nej, Tysklands och Frankrikes utomordentligt svaga tillväxt är exempel på sådana.

– Starka fack och svaga regeringar gör att man kanske inte vågar fatta de tuffa, men nödvändiga beslut som krävs för att få fart på tillväxten, säger Annika Winsth.

Och de stora statsskulderna i USA, Japan och flera europeiska länder bekymrar Robert Bergqvist.

– Många länder sitter på en extremt hög offentlig skuldsättning. Man leker med elden när man bara trycker ut en massa pengar. Risken är stor att man sätter en snöboll i rullning och hamnar i ett läge där man måste börja låna pengar för att betala räntor och amorteringar.

Han säger att den fulla effekten av de senaste årens ekonomiska experiment med låga räntor och kraftigt ökad penningmängd ännu inte står fullt klar.

– Jag har aldrig sett mänen till ekonomisk politik, både finans och penningpolitik. Det saknar motstycke i historien, skulle jag säga. ■

V hårdflirtar med Centern

»Sällan man ser något liknande«, säger statsvetaren Tommy Möller.

Av Cecilia Garme

Om det vore riksdagsval i dag skulle Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet behöva stöd av Centerpartiet för att kunna bilda regering.

– Förstahandsalternativet är våra tre rödgröna partier. Men om Centerpartiet behövs för ett regeringsunderlag kommer de att få inflytande i förhållande till sin storlek, säger V:s partisekreterare Maria Forsberg.

Det är V:s formella utgångspunkt men i praktiken är vägmästarpartier sällan blygsamma och Vs inviter till C har redan nått nivåer som fått politiska bedömare att lyfta på ögonbrynen.

Nyligen möttes partiernas ekonomisk-politiska talespersoner i riksdagen för att debattera budgeten. När Martin Ådahl gick upp i talarstolen sa V:s Ida Gabrielsson: »När Martin Ådahl kommer upp i talarstolen så blir jag glad.« Och strax därefter:

ter: »Martin Ådahl vet att jag tycker väldigt mycket om honom.«

Ådahl lät kallsinnig. »Ska vi vända det här...«, sa han om arbetslösheten, »... då är det inte bidragsvägen som gäller.« Gabrielsson lät sig dock inte nedslås. Hon hoppades att »det löser sig« och gladdes åt vad hon uppfattade som gemensamma ambitioner kring sjuklönekostnaderna: »Det kommer att vara en gemensam proposition.« På så sätt placerade hon utan att blinka Vänsterpartiet och Centerpartiet i samma båt och gick därefter rakt på sak: »Vilka frågor är det som ledamoten Ådahl skulle kunna tänka sig att prioritera högst i sin budget?«

Statsvetarprofessorn Tommy Möller reagerade på föreställningen i riksdagen.

– Det är sällan man ser ett så uppenbart närmade. Det var anmärkningsvärt.

Under året har Vänsterpartiet hållit en regeringsskola för ett 50-tal politiker och

sakkunniga, för att medverka i en S-ledd regering nästa höst. Föreläsarna inkluderade Carl Bildt, Cecilia Malmström, Anders Borg och Jacob Wallenberg. Sista föreläsaren var Maria Ferm, före detta statssekreterare i den senaste S-MP-regeringen. Vänsterpartiet har aldrig suttit i en regering men budgetförhandlat med S sedan 1994 då man också släpptes in i riksdagens utrikesnämnd.

– Väldigt länge var de ett pariaparti, som Sverigedemokraterna. Man räknade bort dem, säger Tommy Möller.

År 2005 sa dåvarande statsministern Göran Persson att V har en tradition som »i huvudsak inte är parlamentarisk«. Men sedan dess har Vänsterpartiet desarmerat kommunistarvet samtidigt som S har rört sig åt höger i många frågor. Därmed torde det finnas utrymme för V att växa från dagens 7,1 procent. Samtidigt skakas partiet av anklagelser om antisemitism, vilket lett till att två av partiets riksdagsledamöter nu är politiska vildar. Att nära sig Centerpartiet kan därmed liknas vid Nixons öppning mot Kina, fast omvänt.

– På den ekonomiska skalan står Vänsterpartiet längst till vänster och Centern längst till höger. Nu signalerar V samarbetsvilja och verkar vilja sätta press på C, säger Tommy Möller.

Hur svårt ett samarbete skulle bli i praktiken kan illustreras med barnbidraget. V vill i sin budgetmotion höja det med 30 procent (400 kronor) och finansiera med slopat rut-avdrag. Att partiet som uppfann rut tycker detta vore en bra idé framstår som osannolikt. När den nyvalda Centerledaren Elisabeth Thand Ringqvist blev inbjuden till Nooshi Dadgostars rum i riksdagen svarade hon skriftligt: »Vi noterar att Vänsterpartiet själva vill sitta i en regering vilket få andra partier tycker är en bra idé.« Och Martin Ådahl sa två gånger under budgetdebatten att C »inte tänker ge efter en tum« när det gäller företagspolitiken och arbetslinjen.

Att Vänsterpartiet ändå håller ihop tillskriver Tommy Möller de hyggligt goda opinionssiffrorna.

– Motsättningar aktiveras inte förrän man ligger vid ett stup. Så har inte skett än och V har ingen allvarlig konkurrent till vänster.

För Fokus förklarar Ida Gabrielsson sina ordval om Martin Ådahl med god personkemi.

– Vi pratar och skajar väldigt mycket och sitter bredvid varandra i finansutskottet. Martin säger inga floskler. Han är inte som alla andra utan en rolig och påläst politisk nörd, precis som jag. ▀

Ida Gabrielsson,
ekonomisk-politisk talesperson
i Vänsterpartiet.

Skogsbruk

SVT-reportern som kastades under värdegrundsbussen

När renägare och klimataktivister stoppade en skogsavverkning återgav SVT Sápmi deras version av förloppet. Men markägaren, som arbetar på SVT, fick aldrig komma till tals.

Av Henrik Sjögren

En morgon i oktober i år rullade en skördare in i en skog utanför Arjeplog för att starta en sedan länge planerad avverkning. Men arbetet kunde inte inledas eftersom det dök upp miljöaktivister som slog upp tält, följe maskinerna tätt och kedjade fast sig i utrustningen.

När så Greta Thunberg anslöt sig några dagar senare riktades fullt strålkastarljus mot platsen. På Instagram förklarade den världsbekända aktivisten att »samebyn har klart och tydligt sagt nej till avverkningen« och att området var hotad gammelskog. I medierna cementerades bilden snabbt: En mäktig skogsindustri på kollisionskurs med urfolksrättigheter och klimatkamp.

Men berättelsen saknade några viktiga detaljer. Skogen tillhörde varken svenska staten eller den börsnoterade skogskoncernen SCA, utan Beatrice Karlsson, en privat skogsägare med en lång familjetradition och bankräntor som ska betalas med intäkter från avverkningen. Karlsson hade också, efter samråd med samebyn, mins-

kat den planerade avverkningsytan och undantagit 8,5 hektar av hänsyn till renäringen.

Inte heller fick det någon större uppmärksamhet att Skogsstyrelsen har yttrat sig till Beatrice Karlssons fördel – en avverkning strider inte mot artskyddsförordningen och populationen av tretåig hackspett påverkas inte. Dessutom finns betydande arealer, sammantaget omkring 160 000 hektar, av skyddad natur i närheten samt flera reservat och nationalparker.

FÖR BEATRICE KARLSSON fick skogsdramat hur som helst omedelbara konsekvenser. Entreprenören tvingades avbryta arbetet, maskinerna stod stilla och planerade intäkter gick förlorade. För Beatrice Karlsson tickade kostnaderna vidare och hon fick anlita jurister för att försvara sin sak.

»Allt blev så chockartat när det plötsligt stod aktivister där från spridda delar av världen.«

Beatrice Karlsson, privat skogsägare.

Samtidigt fortsätter räntorna på lånen att rulla i avvaktan på att Mark- och miljödomstolen prövar ärendet.

I den första vågen satte utsagor från aktivisterna och samebyn agendan i nyhetsförmiddlingen, men flera medier korrigrade sedermera bilden genom att låta också Beatrice Karlsson komma till tals. Fast ett nyhetsmedium stack ut: Sveriges Television. Där kom varken ägandeförhållandena, myndigheternas bedömningar eller markägarens synpunkter fram. Nu, två månader senare, saknas fortfarande centrala motperspektiv i SVT:s rapportering.

När Fokus dyker ner i materialet visar det sig att SVT Norrbotten – vars bevakningsområde omfattar det aktuella området – inte gjorde några reportage alls om skogsstriden i Arjeplog. De överlätt arbetet åt SVT:s samiskspråkiga redaktion Sápmi och återpublicerade sedan inslagen ordiderade i sina egna sändningar. En annan

Beatrice Karlsson.

märklighet är att Beatrice Karlsson är journalist på just SVT Norrbotten och sitter i samma lokaler som SVT Sápmi.

NÄR FOKUS NÄR Beatrice Karlsson säger hon att hon är bedrövad över att hennes avverkning har behövt stå stilla och att hon känner sig rättslös.

– Glädjen var stor när jag för fyra år sedan kunde köpa skogen som brukats av min släkt i generationer och där jag vistats sedan barnsben med pappa och hans morbror. Att måna om naturvården har jag med mig sedan dess och har därför tagit extra miljöhänsyn i avverkningen.

Markägande och övertagande av mark kräver både ekonomiska risker och stora tidskrävande uppförningar menar Beatrice Karlsson.

– Därför blev allt så chockartat när det plötsligt stod aktivister där från spridda delar av världen. Lagstiftningen är tandlös som tillåter aktivister att agera så här. Det drabbar inte bara mig utan även många andra skogsägare.

Beatrice Karlsson vill inte kommentera hur hon har upplevt mediernas rapporte-

ring. Fokus har dock gått igenom hur SVT Sápmi speglat konflikten i totalt fyra inslag.

I det första beskriver en renägare den aktuella avverkningsytan som »den sista fläcken gammal skog just där«. Påståendet prövas inte, trots att Skogsstyrelsens material visar att området ligger intill ett reservat på omkring 1 200 hektar äldre och mer värdefull skog. Därtill har statliga Sveaskog tidigare avsatt stora arealer i närområdet. Inga följdfrågor ställs, och inslaget formuleras som om samebys ställningstagande vore ett beslut som markägaren »kör över«.

I själva verket har Beatrice Karlsson följt lagstiftningens krav på att samråd ska hållas och har tillmötesgått önskemål om större hänsyn och skonsam markberedning. Men det tillfrågas hon inte om.

I nästa inslag är det aktivisterna som styr berättelsen. En av dem beskriver landskapet som »fragmenterat«, »kalavverkat« och med »väldigt få områden kvar«. Trots att Skogsstyrelsens kartmaterial visar motsatsen får påståendena stå oemotsagda. Även här saknas grundläggande fakta om avverkningen: omfattning, hänsynsnytor och det samråd som faktiskt har hållits. Inte

heller här får markägaren komma till tals.

Den tredje publiceringen handlar om att Mark- och miljödomstolen har beslutat att tillfälligt stoppa avverkningen, men nämner inte att Skogsstyrelsen redan tidigt har bedömt att aktivisternas anmälan saknade stöd i arts skyddsförordningen.

Inget sägs heller om att skogsägaren har tagit fram en avverkningsplan med särskilda hänsyn och att 8,5 hektar har undantagits som frivillig hänsynsytta. Avverkningen anges felaktigt till 60 hektar – när den riktiga siffran är strax över 43. Markägaren lyser alltjämt med sin frånvaro.

I det fjärde inslaget, som blev det mest spridda, presenteras protesterna mot avverkningen som en kamp för att rädda »gammal hänglavsbärande skog på Mas-kaure samebys marker«. Det är en tveksam formulering eftersom marken ägs av Beatrice Karlsson och samebyn inte har någon dispositionsrätt, även om de har rätt att låta renarna beta där.

Greta Thunbergs utsaga att »samebyn har sagt nej« återges utan förklaring eller nyansering, trots att samebys nej saknar juridisk betydelse i avverkningsärenden. ▶

► Myndigheternas senare bedömning – att avverkningen inte strider mot artskyddsförordningen och att naturvärdena inte utgör hinder – nämns inte. Detta är den fjärde publiceringen av fyra där markägaren inte intervjuas.

SVT Sápmis redaktionschef Linda Hermansson vill inte låta sig intervjuas per telefon men går med på att svara på Fokus frågor via mejl. Där betonar hon att SVT Sápmi arbetar med ett dubbelt uppdrag.

»Vår kärnpublik är personer som identifierar sig som samer men vi har också i uppdrag att förklara samiska frågor för majoritetspubliken«, skriver hon.

Det innebär att SVT Sápmi gör nyheter för två publikgrupper med olika förkunskaper. Hon skriver att kärnpubliken sällan behöver förklaringar av termer eller sammanhang.

»Det är kanske därför du upplever att vissa saker inte nämns i artikeln, men det är bakgrundskunskap som vår kärnpublik redan har.«

Hon skriver vidare att detta är vanligt hos Sápmi och att det ofta uppstår oenighet kring skogs- och markfrågor.

»Att markägarens perspektiv inte återges är ett redaktionellt val helt i linje med hur vi brukar rapportera om liknande skogsavverkningshändelser«, skriver hon.

Att Beatrice Karlsson aldrig intervjuades av SVT Sápmi var således ett medvetet ut-

givarbeslut och inget förbiseende.

Hermansson skriver vidare att skogsbolaget SCA (som Beatrice Karlsson anlitat för att genomföra avverkningen) indirekt får representera markägarens ståndpunkt i rapporteringen.

På frågan om varför felaktiga uppgifter om naturvärden och skogens karaktär återgavs är svaret:

»Aktivisternas påståenden om naturvärden redovisas som deras uppfattningar. Redaktionen har bedömt uppgifterna som trovärdiga.«

Hon medger dock att SVT Sápmi har varit otydlig på vissa punkter: »Formuleringer som ›trots att samebyn sagt nej‹ och ›samebyns marker‹ kan möjligen missförstås, men helhetsbilden är korrekt: avverkningen sker enligt lag.«

Varför Sápmi utelämnar att Skogsstyrelsen yttrat sig till Beatrice Karlssons fördel svarar inte Hermansson på. Inte heller på frågor om lämpligheten att låta brottsmästänkta aktivister få tolkningsföreträde.

Även frågor om huruvida det kan vara känsligt att rapportera om företeelser som riskerar att uppfattas kritiska mot samer lämnar Linda Hermansson obesvarade.

Så till varför SVT Norrbotten, som ansvarar för bevakningen i området, avstod från att göra egna inslag om denna infekterade fråga och överlät hela rapporteringen till SVT Sápmi.

– Vår reporter i området var part i målet och kunde därför inte bevakta det. Vi valde att låta SVT Sápmi ta det, säger redaktionschefen Kristofer Naess.

Men ni hade ju flera andra reportrar. Varför tog inte någon av dem över?

– Jag bedömde att Sápmi stod friare än vi gjorde, och att deras bevakning därför var lämplig att använda.

Att SVT Sápmis inslag innehöll sakfel, saknade markägarens perspektiv och återgav aktivisters och renägares utsagor utan kritisk granskning vill inte Naess kommentera.

– Jag har fullt förtroende för Sápmi. Om något är fel måste de inblandade själva påpeka det för dem, säger Naess som medger att han aldrig kontrollerade om rapporteringen var saklig och opartisk. Han litade helt enkelt på att Sápmi-redaktionen »gjort sitt jobb« och att publiceringarna därmed uppfyllde de »grundläggande kraven«.

Ni publicerade deras material i ert eget flöde. Är det inte ert ansvar att kontrollera att innehållet är korrekt och att alla får komma till tals?

– Jag tyckte att publiceringen fungerade hos oss och uppfylde grundläggande krav.

När Fokus påpekar att Beatrice Karlsson aldrig kontaktats och att hennes perspektiv inte alls beaktades – trots att hon är markägare och samtidigt kollega i samma hus – svarar Naess att även detta är »en fråga för Sápmi«.

Han betonar också att »Norrbottneredaktionen inte vill påverka deras publicering«.

– För att bevara vår integritet valde jag att låta Sápmi sköta hela bevakningen, även uppföljningarna, säger Kristofer Naess.

Tycker du att det är rimligt att Sápmi, vars bevakningsområde innehåller samiska intressen, ensam får bevakta en konflikt där en sameby är part?

– Jag förutsätter att Sápmi gör ett journalistiskt arbete som alla andra redaktioner.

Har Beatrice Karlsson fått några råd eller begränsningar från er när det gäller hennes yttranden i media?

– Nej. Hon får säga vad hon vill. Men hennes medverkan i media kan självklart påverka vilka områden hon kan bevakta i framtiden. ▀

Fotnot: I en längre version av artikeln på Fokus sajt kommenterar en kollega till Beatrice Karlsson hur SVT behandlat denna fråga.

Kristofer Naess.

Det är okej att inte veta allt

NÄR JAG BÖRJADE högstadiet 1977 blev det dags att bestämma sig för om jag skulle konfirmera mig eller ej. Jag funderade en del och rådfrågade även min pappa, som sa att det ju aldrig skadade med kunskap. Därefter la han till att »och förresten vet man ju inte allt«. Det sista är en kortfattad sammanfattning av min pappas förhållningssätt till Gud. Det blev konfirmation och jag har med åren alltmer börjat uppskatta pappas lågmälda syn på både kunskap och religion.

Pappa var också den som lärde mig att köra lastbil, något som långt senare i livet skulle visa sig vara värfullt. Men där och då kunde det vara stressigt att lära sig manövrera ett tungt fordon i trånga utrymmen. En gång råkade vi på en person som ganska mångordigt la ut texten om min lastbilsörning. Pappa lyssnade som vanligt eftertänksamt men efteråt sa han till mig att »det där är en som anser sig vara världsmästare, lyssna inte för noga på honom«.

Det betydder att man skulle vara artig men att man måste äga eget självförtroende. Genom att veta sitt värde kunde man vara öppen för ny kunskap utan att förminka sig själv eller sin erfarenhet.

Pappa är borta sedan några år men det går inte en dag utan att jag tänker på honom. Det handlar ofta om sånt som händer i mitt jobb som lastbilschaufför men inte sällan om den kunskapssyn han förmedlade och hur jag saknar den attityden i dagens samhällsdebatt.

För vårt förhållningssätt till kunskap präglas i dag ofta av ängslighet. Genom att sakna magstöd för en egen uppfattning, oavsett om den handlar om religion eller demokrati, växer uppfattningar i tomrummet som inte vill oss väl. Vi verkar inte längre förmå att dra en skarp gräns mot extrema röster. En sådan är det Muslimska brödraskapet som grundades i Egypten 1928 och som rörelse sedan vuxit och i dag bildar ett globalt nätverk med många förgreningar.

I boken *Broderism*, utgiven på Fri Tanke och oversatt av Mats Forsgren,

Om att tröttna på själv-utnämnda världsmästare:

»Genom att veta sitt värde kunde man vara öppen för ny kunskap utan att förminka sig själv eller sin erfarenhet. «

Ann-Sofie Hermansson är renhållare och har tidigare varit kommunstyrelsens ordförande (S) i Göteborg.

beskriver författaren Florence Bergeaud-Backler hur rörelsen utövar, och ofta maserar, sitt inflytande över såväl vardagsliv, akademiska tankestömningar och offentliga institutioner i Europa. Det är en uppgörelse med en utbredd naivitet inför krafter som utnyttjar religionsfriheten för att utöva förtryck, inte minst mot andra muslimer. Boken är verkligen läsvärd om än högst oroande.

Jag är väl bekant med den försätliga argumentation som gärna kallas kritik mot islamistisk extremism för islamofobi. Men det är inte mig det är synd om. Priset för den svenska undfallenheten drabbar i stor utsträckning de kvinnor som lever under regler om hur man ska klä sig, uppträda eller i största allmänhet förminka sig själva och sina livsval. Det är långt ifrån den jämställdhet mellan kvinnor och män vi gärna slår oss för bröstet om att äga.

En annan konsekvens av samma undfallenhet är den antisemitism som

vissa högljutt skriker ut under Palestina-demonstrationerna. Kritik mot Netanyahu är inte förbjudet men när det urartar i förtryck mot svenska judar måste vi säga stopp. Jag känner igen den attityd som tar sig rätten att begränsa människors livsutrymme. Den kallas mobbning och det är anstötligt hur vi låter detta fortgå från politiskt, akademiskt och journalistiskt håll. Faktiskt skamligt.

JAG SAKNAR MIN pappa och jag saknar hans mod. Om vi kände vårt värde som västerländsk demokrati skulle vi klara att dra en skarp gräns mot såväl det Muslimska brödraskapet som den politiska islam som man obehagligt framgångsrikt spridit i Europa. Vi ska inte skämmas. Tvärtom känna stolthet över såväl vår yttrandefrihet som vår religionsfrihet. Här behöver folkbildningen ta ett kliv framåt.

Jag är trött på alla världsmästare vi har i den debatten. Man vet inte allt och det är ingen dålig hållning. ▀

»PROBLEMEN ÄR FORTSATT ENORMA«

Det har varit kontrasternas år för Sverigedemokraternas Jessica Stegrud.

Hon har utnämnts till en av Sveriges mäktigaste på sociala medier, men kontroverserna har varit flera och hon har petats ur partistyrelsen. Dessutom blir den politiska miljön alltmer hotfull.

Av: Erik Hörstadius

Vårt möte, som sker på hennes arbetsrum i riksdagen, är ett returnmöte. Jag träffade Jessica Stegrud första gången vårvintern 2018, på ett fik i Malmö, för en bok om invandring. *Vårt nya land*, hette den. Sverige var ju kraftigt omvandlat, inte minst demografiskt. Och demografi är öde, som någon sa.

Även Jessica Stegrud – då ännu inte politiker – skrev i dessa frågor, på sociala medier. Om bristen på konsekvensanalys, om hallelujakörerna om »kompetensregn« och Sverige som humanitär stormakt.

– Under den så kallade flyktingkrisen 2015 såg jag ju med egna ögon på Malmö central vilka som kom, det var inte alls främst barnfamiljer som flydde för sina liv eller toppakademiker, det var framför allt ekonomiska migranter, män från Mellanöstern.

Hon hade följt frågan länge. Med en mamma som var lokalpolitiker i Järvaområdet utanför Stockholm var den bristande integrationen, med dess koppling till hög invandring, ett samhällsproblem omöjligt att blunda för, trots Jessica Stegruds egen uppväxt på ett fridfullt Gotland. I alla fall för den som ville se.

I dag är det en mainstreamanalys. Sverigedemokraterna och Moderaterna tävlar om att framstå som mest restriktivt. Men mycket är fluffig retorik, anser Jessica Stegrud.

Namn: Jessica Stegrud.

Född: 1970.

Arbete: Riksdagsledamot för SD, socialpolitisk talesperson.

Tidigare politisk position: Europaparlamentariker 2019–2022.

Tidigare arbete: Controller och senare i chefsposition på Sydkraft/Eon Sverige.

Utbildning: Främst ekonomi men också juridik, statsvetenskap, konsthistoria mm.

Uppväxt: Gotland (som vuxen mest boende i Skåne).

Familj: Pojkvän och två söner.

Politiska förebilder: Giorgia Meloni och Margaret Thatcher.

– Asylinvandringen är den längsta på nästan 40 år, men antalet utdelade uppehållstillstånd är fortsatt aldeles för högt. Skärpningar pågår, det finns många kryphål att täppa igen. Det handlar om exempelvis bidragstak och hårdare regler kring både anhörig- och arbetskraftsinvandring. Men problemen är fortsatt enorma. Vi måste både stoppa flödet hit och få till en kraftfull återvandring. Symboliskt är det viktigt att asylinvandringen sjunkit brant, det kommer att ge effekt längre fram.

Den som hissade varningsflagg blev länge stämplad som xenofob och rasist. Under vår Malmöfika för snart åtta år sedan berättade Jessica Stegrud att en-

gagemanget kostat vänskap. När vänner tyckte att hon klivit över till den mörka sidan.

– Det gjorde mig verkligen jätteont. Samtidigt måste man göra och säga det man tror på, bli lite hårdhudad. Resten får komma i andra hand.

»Jag är ingen ond människa«, lydde rubriken på mitt Jessica-kapitel. Just att se politiska motståndare som onda var vanligt då – och är så fortfarande. I september betalade amerikanske högerdebattören Charlie Kirk det ultimata priset.

– Jag blev väldigt illa berörd av mordet, det säger mycket om hur sjukt det har blivit. Allt hat legitimerar ju till slut våld.

Åsiktstemperaturen har stigit även i Sverige, inte minst genom Palestinaaktivismen. När statsrådet Carl-Oskar Bohlin förföljdes av demonstranter blev det mycket uppmärksammad. Men när Stegrud hamnade i en liknande situation i juni togs det på betydligt mindre allvar.

D et började med en oskyldig grupp-fotografering, som i en rörig händelseeskalering ledde till att Jessica Stegrud utanför riksdagen blev mycket närgångat påhoppad verbalt av ett varierande antal aktivister och till slut fysiskt attackerad av en särskilt agiterad kvinna. Hon valde att stå kvar och filma dem.

– Jag tänkte, det här är ju vad jag upple-

Mötet Jessica Stegrud

► ver som politiker, jag måste visa att det är så här det ser ut.

Jessica Stegrud gav direkt efteråt en kort intervju på plats om yttrande- och mötesfrihet, varvid en närvarande fotograf också blev påhoppad. Säkerhetspersonal från riksdagen anslöt då och erbjöd skydd.

Hon beskriver en gradvis upphettad politisk atmosfär, med mötesåskådare som gör skära-av-halsen-tecken och skriker »barnamördare«. SD har försökt lyfta säkerhetsproblemen men utan gehör från riksdagen.

– När det här hände, menade bland annat Aftonbladet att det var jag som attackerat aktivisterna: genom att filma dem. Och att jag kanske arrangerat det hela för att väcka sympati. Helt sjukt. Medan den som kämpar för »en god sak« verkar få bete sig nästan hur illa som helst.

Hon noterade i efterhand, när hon granskade filmklippen, att några poliser stått helt nära, utan att på minsta vis ingripa. Tillämpas det dubbla mätstockar, en för SD, en för de andra? Statsminister Fredrik Reinfeldts kommentar 2010, efter att en SD-are knivskurits svårt, antyder det: »Jag vill gärna påpeka att de som lever på att driva upp ett vi-och-dem-tänkande och ett i grunden hatfullt sätt att se på relationer mellan männskor inte ska bli förvånade om sådant händer.«

– Partikollegor som varit med länge har berättat hur man blivit bortjagad från möten, fått bengaler och flaskor kastade efter sig och flera fall av ren misshandel. Stenar har krossat sovrumsfönster och flugit in i barnkammaren. Och med vissa journalister är det svårt att tolka det på annat sätt än att de tycker att sverigedemokrater får skylla sig själva. Vi har nu publicerat en vitbok om vårt förflutna. När kommer vitboken om behandlingen av oss?

Hon konstaterar torrt att våldshoten som länge »varit vårt privilegium« i dag fördelar mer jämnt.

Är hon rädd? Hon är försiktig, iakttar strikta säkerhetsrutiner och säger sig ha fått många tankeställare, inte minst senaste halvåret. Men hyser inga planer på att sluta.

– Jag tänker inte låta dem vinna och vill inte backa. Jag tar hellre striden.

Det är dystert att så mycket av en politikerintervju handlar om våld och hot. Men vi hinner med sakpolitik också. I egenskap av socialpolitisk talesperson har Jessica

Jessica Stegrud tar striden.

Stegrud bland annat välfärdsbrotsligheten på radarn.

– Den omsätter mer än knarkhandeln, den äter upp förtroende för stat och samhälle och gröper ur offentliga kassor. Till slut drabbas dem som mest behöver välfärden.

Hon berättar om »import« av handikappade påstått anhöriga/barn samt assistenter för att bygga upp en familjeekonomi kring personlig assistans. En enda vårdkrävande individ kan generera miljonbelopp. Om oseriösa vårdcentraler och äldreboenden och hem för problematisk ungdom, ibland med suspekta omständigheter som att de

anställda är från samma släkt.

– Folk skulle bara veta vad myndigheter inte gjort och gör för att stävja det här. Grundläggande, basala kontroller görs ofta inte. Ordentligt lagstöd har saknats. Man får till exempel inte föra register över läkare som systematiskt skriver ut falska sjukintyg. Medan de som betalar skatt och alltid sköter sig och sedan får ett handikappat barn eller råkar ut för en olycka, ibland måste kämpa för varenda minut av personlig assistans. Bedömningarna svajar, systemet är ojämligt.

Hennes ambition: att ge de rätta verktygen till myndigheter och ansvariga i kommuner. Bland annat mer registersamhörning och hårdare sanktioner. Och hon

efterlyser en bättre mänsklig förståelse, när folk från hårdare kulturer präglade av misstänksamhet och klanmentalitet möter svensk tillitskultur och naivitet.

– Den här brottsligheten är till stora delar invandrarrelaterad, det bara är så, det visar rapport på rapport år efter år.

Delar de andra Tidöpartierna er grundanalys kring invandring/integration?

– Inte helt. Vi är nog mer överens i kriminalpolitiken. Ta Moderaternas nya integrationsförslag, det handlar fortfarande väldigt mycket om jobb, bidragsnivåer, att kunna tala svenska. Viktigt förstås. Men vi måste mycket tydligare hävda majoritetskulturen, och klargöra att svenska värderingar är grundläggande.

Hon berättar om en influencer i Malmö, en beslöjad muslimsk kvinna, på sista tiden viral, som inte vill att barnen ska lära sig svenska före skolan och även på andra sätt insisterar på utanförskap.

– Det här är en stor kategori. De vill inte integreras eller assimileras. Ja, men varsågod, då är ju återvandring alldelers utmärkt.

Hur ska vi då bättre hävda det svenska och bjuda in i gemenskapen?

– Stå på oss, bejaka det svenska, kräva engagemang. Jag tror bland annat lite grand på det här med kulturkanon faktiskt. Det är egentligen sorgligt att vi ens måste plocka fram en sådan. Det handlar inte bara om invandringen utan också om att många yngre i dag är historielösa.

Vad är då det svenska? Svårt att sätta fingret på exakt, säger hon. Men man vet ändå. Det räcker att träffa en annan svensk utomlands; tusen osynliga trådar förenar. Reinfeldts resonemang i Ronna 2006, att ursvenskt är bara barbariet, ger hon inte mycket för. Inte heller Mona Sahlins avfärdande av svensk kultur som »midsommar och såna töntiga saker».

– Läs historia, läs Astrid Lindgren. Jag tycker det är vår uppgift att förmedla hur Sverige har utvecklats, och hur vi hamnat där vi är i dag.

Hon nämner en väninna, från Iran, med svensk man. Tre barn, högutbildad, driver eget företag, talar perfekt svenska.

– Hon firar alltid jul och påsk och midsommar och allt det här. Inte för att

»Jag tänker inte låta dem vinna och vill inte backa. Jag tar hellre striden.«

»Partikollegor som varit med länge har berättat hur man blivit bortjagad från möten, fått bengaler och flaskor kastade efter sig.«

det betyder någonting för henne. »Jag kunde lika gärna strunta i det där», säger hon. Men hon gör det för barnen, för att de ska bli 100 procent kulturellt svenska.

Apropå kulturkanon... Efter att kulturminister Parisa Liljestrand (M) och Socialdemokraternas Lawen Redar debatterat utredningen, skrev Jessica Stegrud en omdiskuterad tweet: »Talande ändå att det är en svenskfödd kurd och en perser som debatterar en svensk kulturkanon i *Aktuellt*.«

Tweeten skulle kunna tolkas som att »Se hur bra integrationen går i Sverige!« Men det var nog inte det du menade...?

– Dels handlade det ju om den demografiska förändringen av Sverige. Dels fanns en tanke om att det på något sätt är logiskt att våra två största partier, vilka båda haft ledare som spottat på svensk kultur, som Reinfeldt och Mona Sahlin, i en diskussion om kultur förträds av i och för sig kompetenta personer men som kulturellt inte är enbart svenska. Det har också bland etablissemansen varit ett sådant otroligt stigma kring svensk kultur, och vilka har då stuckit ut hakan i debatten? Det är vi sverigedemokrater – och folk med invandrarbakgrund.

Hon har svårt att förstå upprördheten hos invandrare som Benjamin Dousa, som sa sig ha blivit sårad av tweeten.

– Att påpeka att någon har persisk eller kurdisk bakgrund, hur kan det anses rasistiskt? Antingen har man då en väldigt sunkig syn på mig som sverigedemokrat, eller så har man en sunkig syn på mänsiskor, när man tar för givet att en persisk bakgrund skulle vara så jäkla dåligt.

Hon hänvisar till sin superintegrerade iranska väninna – som alltså ändå inte känner sig helt svensk. Men det är ju hon, hennes känsla. Och tillägger att hon själv knappast skulle känna sig saudiarabisk, även om hon levde där en halv livstid.

– Det här är ganska odramatiskt för

mig, så jag förstod inte riktigt sprängstofet i det jag skrev. Förhoppningsvis har jag vidgat åsiktskorridoren lite grand...

Den så kallade Maktabometern utsågs nyligen till 2025 års mäktigaste person på Facebook – vad förklarar din påverkanskraft?

– Ingen aning, du får fråga mina följare. Jag har aldrig haft någon strategi, jag bara skriver om det jag finner angeläget. Sedan har jag ju mina livestreams då jag framför allt svarar på frågor, vilket brukar uppskattas. Kanske det är tillgängligheten folk gillar, jag är nog ovanligt tillgänglig som politiker. Jag är genuint engagerad och öppen med det jag gör och vad jag tycker.

Men inläggen skapar ju ibland kraftig negativ backlash – är du för trigger happy?

– Det är två inlägg på sex år som »skapat en negativ backlash« i form av negativa rubriker et cetera. Inte så många i förhållande till alla tusentals jag skrivit under dessa år. Mediologiken är inte helt enkel. Jag tror att mycket handlar om tajming och till viss del hur man formulerar sig... och så klart, som sverigedemokrat är det alltid känsligare, det bara är så.

Nyligen blev du petad från partistyrelsen. Har det att göra med dina kontroversiella inlägg? Och känner du fortfarande partiets förtroende?

– Vet inte, det får du fråga valberedningen om. Jag respekterar deras beslut såklart men hade själv tyckt det varit bra att veta vad som låg i vågskålen. Förtroendet? Ja, jag är fortsatt med på riksdagslistan så det tar jag för givet.

Vi avslutar med de brutna vänrelationerna.

Har några kommit tillbaka, nu när du i någon mening »fått rätt« och kanske inte var så ond ändå?

– En kom tillbaka i somras, faktiskt. Jag får nästan gåshud när jag tänker på det. En före detta kollega, vi hade en väldigt speciell relation och pratade ofta politik, utan att för den skull vara överens. Jag sörjde honom/henne verkligen. Men så på Kiviks marknad, när jag jobbade i SD:s tält, bara stod han/hon där. Och sa att »Vi bor här i närheten, och även i Malmö, det vore kul att börja ses igen.«

Alla jobbiga känslor smälte undan direkt.

– Det kändes som ett väldigt fint sätt att visa: Jag saknar dig. Och kanske säga förslåt. ▀

Ufon och kärnvapente

En svensk astrofysiker öppnar i ansedda Nature för möjligheten att icke-mänsklig intelligens har varit i jordens omloppsbara ett tag.

AV: Arvid Grange

The background of the image is a dark, star-filled night sky. In the lower-left foreground, there is a bright, white, curved shape that resembles a boat on water or perhaps a distant shore. The stars are numerous and small, creating a textured pattern across the dark background.

ster

S

trax före midnatt den 19 juli 1952 fångade radarn på Washington National Airport, strax söder om den amerikanska huvudstaden, upp åtta främmande objekt i luftrummet. De rörde sig helt olikt något känt flygplan. Ena sekunden gled de fram i knappt 200 kilometer i timmen, för att i nästa ögonblick – enligt radarutslaget – accelerera till över 10 000 kilometer i timmen.

»Där är en, borta till höger, och där sticker den« sa en av stridspiloterna, som skickades upp för att undersöka föremålen, till radaroperatörerna som såg pricken försvinna iväg på skärmen.

Så började en av de mest förbryllande massobserveringarna av ufon i världshistorien. Under två julihelger gjordes flera radarobservationer av liknande föremål på Washingtons flygplats och på en flygbas strax öster om den amerikanska huvudstaden.

På några veckor fick det amerikanska flygvapnet in fler ufo-rapporter än det tidigare hade fått in på fyra år.

Drygt 70 år senare finns ännu ingen officiell förklaring till vad som hände. Men kanske är det på väg att ändras, om man vill ta en prisbelönt svensk astronom på orden.

– Jag fick en rejäl chock, säger Beatriz Villarroel. Min verklighetsbild har förändrats. Jag tror inte att vi är ensamma längre.

Hon har tidigare prisats av Unesco och är i dag aktiv vid institutet Nordita, som drivs i samarbete mellan KTH, Stockholms universitet och Uppsala universitet. Villarroels senaste resultat kan bidra till att knäcka gåtan kring vad som hände i juli 1952, och vad som fortsätter att ske i dag. Åtminstone om man är mot-

Astrofysikern Beatrice Villarroel publicerade i oktober en artikel om kärnvapentester och artefakter från en intelligent civilisation i universum, i den ansedda vetenskaps-tidsskriften *Nature*.

taglig för hennes okonventionella förklaringsmodell – något som allt fler verkar vara.

Resultaten kommer från forskningsprojektet VASCO. Det står för Vanishing & Appearing Sources during a Century of Observations. Där har Beatriz Villarroel och hennes team granskat fotografiska plåtar tagna på femtioletet med ett teleskop i Kalifornien.

På fotografierna ser det ut som om stjärnor plötsligt uppstår ur tomma intet. På andra plåtar försvinner samma »stjärnor« spårlöst. Dessa underliga fotografier har man känt till länge, förklarar Beatriz Villarroel. Men så beter sig inte stjärnor, och man har hittills låtit förklaringen vara att det helt enkelt är defekter i plåtarna.

Vid närmare granskning av plåtarna blev dock mönstret ännu underligare. På ett av fotografierna dök tre sådana »stjärnor« – eller transiente, objekt som rör sig eller upptäcks på en ny plats, som astronomerna kallar dem – upp i grupp. På nästa fotografi hade alla tre försvunnit tillsammans.

Men det var inte förrän en vän till Beatriz Villarroel tog en titt på de märkliga ljusfläckarna, som i trupp gjorde både entré och sorti, som forskningen tog en märklig vändning.

Vännin, som inte var delaktig i studien men intresserad av ufo-historia, tittade på fotoplåten över de tre oförklarliga ljusfläckarna.

Sedan tittade han på plåtens datum. Fotografiet var taget en helg i juli 1952. Samma helg som massobserveringarna i Washington D.C. började.

Beatriz Villarroel och en forskarkollega bestämde sig för att ta reda på om det fanns ett större samband mellan ljusfläckarna på fotoplåtarna och ufo-observationer genom historien. När de ändå var i gång valde de att titta på ytterligare en sak: kärnvapentester.

Sedan slutet av 40-talet har myter och anekdoter cirkulerat om att ufon gärna dyker upp i samband med att atomvapen ska testas.

– Just ufon tänkte jag var att folk inte vet vad de ser. Precis som andra astronomer hade jag marinerats i att vara skeptisk mot ufon, säger Beatriz Villarroel.

Ändå jämförde hon de mystiska ljusfläckarna med datum för historiska kärnvapentester och med rapporteringar om ufon över en åttaårsperiod från slutet av 40-talet och framåt.

För varje ufo-rapport som kom in ett visst datum ökade antalet transiente i fotografierna med mer än åtta procent. Om ett kärnvapentest hade ägt rum var resultatet liknande – en 45 procent större sannolikhet att teleskopet skulle ha fångat mystiskt uppstående och försvinnande transiente på stjärnhimlen.

Beatriz Villarroel var dock inte övertygad. De hade fortfarande inte undersökt vad dessa ljusreflektioner var. Kanske var de bara plåtdefekter trots allt, och sambandet en slump.

I stället för att leta med ljus och lykta, valde de att leta med hjälp av skugga.

Jorden kastar en långsmal skugga ut i rymden, och med rätt historisk data gick det att räkna ut vilka delar av natthimlen som ett visst datum täcktes av den skuggan vid en viss tidpunkt.

Om de försvinnande stjärnorna dyker upp över hela fotoplåten i samma utsträckning så är de troligen plåtdefekter. Om de dyker upp överallt men undviker den del av natthimlen som är täckt av jordens skugga, då kan man i stället dra två slutsatser:

De är varken stjärnor eller plåtdefekter.

De är något annat, något som reflekterar ljus från solen och befinner sig i jordens omloppsbana.

När resultaten kom började Beatriz Villarroel kännna att hon stod på randen till en stor upptäckt. Hypotesen stämde, och ljusen var mycket mer sällsynta i jordens skugga.

– Det var på en helt annan nivå när vi gjorde det här testet med jordens skugga och man inser att »shit« det är på riktigt, säger hon.

– Plåtdefekterna vet inte var jordens skugga befinner sig. Men något som reflekterar solljus kommer man se ett minskat antal av i jordens skugga, förklarar Beatriz Villarroel, som inte tror att det är något naturligt förekommande fenomen, utan artificellt. Men inte skapat av människor.

– Vad jag vet så finns det inget naturligt som är så platt och så reflekterande att det avger den typen av signaturer, svarar Beatriz Villarroel men lägger till en brasklapp.

– Naturen har ett sätt att skapa fenomen som man aldrig ens kan föreställa sig. Så det kan vara något helt annat. Sedan får man ändå ställa sig frågan varför det skulle korrelera med kärnvapentester och ufo-händelser.

Anledningen till att Beatriz Villarroel inte tror att det är något som är skapat av mänsklig hand är att alla fotografierna är tagna före 1957. Det var då den första av mänsklighetens satelliter, Sputnik, sköts upp i omloppsbana av Sovjetunionen.

Vad innebär Villarroels antagande? Hennes egna spekulationer utesluter vare sig biologiskt liv eller rymdkrot från någon annan civilisation – om vi kan skicka ut sonder på resor genom ytter rymden, varför inte tvärtom? De kanske är AI-styrda?

– De kanske har varit här i hundratusentals år. De kanske är självreparerande, säger hon.

Att experimentet med just jordens skugga slog Beatriz Villarroels världsbild i bitar och gjorde henne troende på att mänskligheten har sällskap berodde på hur studien gjorde tydligt, bortom allt rimligt tvivel, att resultaten faktiskt stämmer, menar hon.

– Det är större chans att man blir uppäten av ett svart hål i morgon än att det här är en slump. Det är på den nivån, säger Beatriz Villarroel och förklarar detaljerna.

Inom forskning undersöker man hur sannolikt det är att kunna återskapa ett resultat genom slumpen.

»Om man säger att det måste vara utomjordingar så har man skippat några steg i den vetenskapliga processen. Men det finns absolut de som forskar på detta som jag respekterar.«

Det mäts genom enheten Sigma och blir ett sätt att förstå om resultaten är värd att ta på allvar. Tre Sigma innebär en tre-på-tusen-chans att resultatet kan uppstå av slump. Fem Sigma är närmare en chans på tre och en halv miljon.

Beatriz Villarroels resultat klockade in på tjugotvå Sigma. Och länge trodde hon inte ens att studierna skulle gå igenom peer-review-processen, som går ut på att andra forskare granskar, kritisera och godkänner arbetet.

– Jag tror det finns en chans, säger hon försiktigt optimistisk. Men jag tror att det finns så mycket stigma kring ämnet att det kommer vara svårt för dem att smälta att det är ett positivt resultat.

– Inom forskarvärlden, och just bland fysiker och astronomer är stigmat mot just ufo-ämnet stort. Det har förlöjligats otroligt mycket.

Men de senaste åren har synen på ufon blivit öppnare. I ett försök att tvätta bort det gamla stigmat har de berömda tre bokstäverna bytts ut mot tre nya: UAP, *unidentified anomalous phenomena*.

De är varken flygande eller föremål längre, utan anomalier och fenomen.

Ufo-ämnet, och de större anknutna frågorna som »vems är de, ifall de inte är våra?«, tas i dag på allvar av flera tunga forskare.

År 2022 tillsatte Nasa en forskargrupp för att undersöka UAP. Året därpå sa den dåvarande högsta chefen Bill Nelson att »vi vet inte vad dessa UAP är«, men att de är en av vår planets stora mysterier och att det blivit dags att flytta debatten om ufon »från sensationalism till vetenskap«.

Ändå ses det inte som ett seriöst forskningsområde av många astronomer. De som tar det på allvar vågar inte forska på det, säger Beatriz Villarroel, eller ens prata högt om det. Risken för att det ska innehålla hån eller karriärssjälvmord är för stor.

När Fokus ringde upp tre astronomer vid Lunds universitet och frågade vad de tror om ufon blev svarnen påfallande lika varandra.

»Naturen har ett sätt att skapa fenomen som man aldrig ens kan föreställa sig. Så det kan vara något helt annat. Sedan får man ändå ställa sig frågan varför det skulle korrelera med kärnvapentester och ufo-händelser.«

– Jag har nog inte träffat en enda astronom som är positiv till det ordet, ufo, säger astronomen och docenten Peter Linde.

Att det skulle finnas någon annan förklaring än naturliga fenomen tror ingen av de tre astronomerna och att det skulle bottna i utommänsklig teknologi avfärdar de som något helt grundlöst.

– Det finns mycket märkligt i rymden som vi har kvar att upptäcka. Men att det skulle komma från någon utomjordisk civilisation finns det inget belägg för, säger astrofysikern Dainis Dravins.

Att det skulle finnas ett stigma kring att forska på ämnet är för dem inte lika osannolikt.

– Det är väldigt få seriösa astronomer som vill lägga sin tid på det. De flesta astronomer lägger sin tid på viktigare eller intressantare saker, fortsätter Peter Linde.

Mer än 60 procent av forskarna tycker dock att fenomenen är värda att studera på universitet. Det visar en färsk studie gjord vid amerikanska universitet, på amerikanska forskare. Den fann också att drygt 40 procent kunde tänka sig att själva forska på ufon om någon annan forskare med gott rykte började.

Astronomen Katrin Ros har själv sett att det är svårt för den som vill forska på ufon att bli tagen på allvar. Men så länge man är försiktig med vilka slutsatser man drar från sina resultat, så tycker hon att det är bra om det forskas.

– Om man säger att det måste vara utomjordingar så har man skippat några steg i den vetenskapliga processen. Men det finns absolut de som forskar på detta som jag respekterar.

På frågan om hon kan nämna en sådan forskare vid namn svarar Katrin Ros snabbt:

– I Sverige, Beatriz Villarroel.

Men om Beatriz Villarroels forskning, och hennes

tolkning av den, säger astrofysikern Dainis Dravins något skeptiskt:

– Det är mycket rimligt att undersöka detta men den sortens slutsatser kräver avsevärda bevis.

Nasa har öppnat dörren på glänt för att utforska ämnet seriöst. Ändå är det inte välkommet på universiteten att presentera nya fakta som strider mot den etablerade uppfattningen om att ufon är hittepå, tycker Beatriz Villarroel.

– Kommer man med resultat ska det helst vara negativt eller ointressant, säger hon. Folk är livrädda för positiva resultat. Man pratar om att extraordinära påståenden kräver extraordinära bevis. Men det är helt ovetenskapligt. Man ska inte ha rörliga målstolpar inom vetenskap.

Det sägs att den vardagligaste förklaringen till en händelse ofta är den mest sannolika.

Beatriz Villarroel undrar då, ifall det skulle ligga en helt vardaglig förklaring bakom även de mest svår-förklarliga fall – som de i Washington D.C. 1952, eller bakom de föremål som hennes team har upptäckt i jordens omloppsbana – varför tas ufo-ämnet på så stort allvar i maktens korridorer?

Och varför med sådant hemlighetsmakeri?

Idag är det inte längre hemligt att USA:s regering har haft ett antal historiska program för att undersöka ufon.

1947, samma år som begreppet »flygande tefat« myntades, startade amerikanska flygvapnet det första kända programmet för att undersöka fenomenet. Project Sign föddes.

Project Sign blev så småningom Project Blue Book. När Washington D.C. 1952 belämnades av dessa oidentifierade flygande föremål så var det just Blue Book som undersökte vad som kunde förklara händelsen.

I media blev flygvapnets svar att orsaken kunde vara temperaturskiktningar i luften. Men chefen för programmet Blue Book, Edward J. Ruppelt, skrev i en bok efteråt att ingen förstod vad som hade hänt.

Efter händelsen drog vissa ögonvittnen tillbaka sina versioner och påstod att det de hade sett bara varit en stjärna. Men i flygvapnets egna avklassificerade dokument står det tydligt att de bedömde vittnesmål från händelsen som trovärdiga. I sin bok skriver Ruppelt att han hade goda källor på att vittnena som dragit tillbaka sina historier hade blivit »lite övertalade».

Flygvapnets primära vilja var att avfärdा ufo-rapporter, menade han. Gärna med bagatellartade förklaringar som kunde få ner andelen okända fall till nära noll. Smidigt, men inte mer giltigt än att snurra på vitsarna för att få tiden att gå snabbare, ansåg Ruppelt.

Parallelt med detta froddades teorier om att utomjordingar och deras farkoster hölls inlästa och studerades på militärbasen Area 51 i USA. En intern utredning av USA:s försvarsministerium har på senare tid avslöjat att Pentagon själva eldade på ryktesspridningen för att distrahera från den teknologi som faktiskt utvecklades på Area 51, som till exempel spionplanet U-2.

I den här historieskrivningen är det inte lätt att veta vad som är en pålitlig källa; vad som är sanning och vad som är rökridå.

Än i dag fortsätter vittnesmål komma fram, i ökande takt och från tunga källor. Inifrån USA:s myndighetsapparat har fascinerande påståenden gjorts de senaste åren. År 2017 avslöjade The New York Times att Pentagon i ett antal år på 00-talet finansierat en för allmänheten okänd avdelning för att undersöka UAP-fenomenet.

Flera filmklipp av flygande objekt som såg ut och rörde sig på obegripliga sätt läcktes också. Dessa påstods vara officiellt klassade UAP, filmade av stridspiloter på 00-talet. Tre år senare bekräftades filmklippen som äkta av amerikanska staten.

År 2023 vittnade före detta underrättelseofficeren David Grusch under ed i kongressen om att amerikanska staten har kännedom om icke-mänsklig närvavar på jorden, och att de i årtionden har hämtat in UAP-farkoster för att studera dem.

Det är svårt att komma med mer extraordinära påståenden. Men tydligt inte lika svårt att matcha dem. Högt uppsatta amerikanska makthavare har de senaste åren fällt kommentarer som inte är så olika David Gruschs vittnesmål.

USA:s nuvarande utrikesminister Marco Rubio sa

exempelvis i en intervju med CBS News år 2020 att de har »saker som flyger över våra militärbaser och platser där vi genomför militärövningar« som »vi inte vet vad det är, och det tillhör inte oss«.

Eller före detta chefen över CIA, John Brennan, som i en intervju sa:

»Vissa av fenomenen vi ser fortsätter vara oförklarade och kan, i själva verket, vara resultatet av något vi ännu inte förstår, och som skulle kunna involvera aktivitet som vissa skulle påstå är en annan sorts liv.«

När man tittar närmare på några av de som förespråkat öppenhet i ufo-frågan framträder dock ett annat mönster. De vänder om.

När Jimmy Carter kandiderade till president i USA gick han till val med löftet att göra all information om ufon tillgänglig för det amerikanska folket. Han pratade öppet om det ufo han själv sett sju år tidigare och kallade det »det jävligaste han sett«.

Vald och inflyttad i Vita huset var tonen en annan. Det svikna vallöftet förklarade han bort med antydningar om implikationer för nationell säkerhet.

I liknande anda lade före detta chefen för ufo-projektet Blue Book, Edward J. Ruppelt, några månader innan sin plötsliga död till tjugo nya sidor i sin bok. Där den första versionen av boken hade slutat med en

»En farkost med bländande lampor närmade sig sakta marken. Mikael Olofsson och hans sambo såg det från fönstret.«

optimistisk nyfikenhet avfärdade den nya versionen hela ufo-fenomenet som en grundlös myt spunnen ur populärkulturell rymdhysteri.

En motsvarighet till USA:s Blue Book fanns i Storbritannien till 2009. Nick Pope, som drev projektet i flera år, tillhör de som på senare tid verkar ha fått kalla fötter. I en nyhetsartikel från 1996 beskrivs en föreläsning som Nick Pope då precis hade hållit på Hisingen i Göteborg.

Brittiska flygvapnets piloter blir regelbundet omkörda av ufon som om de var »buskörare från en annan galax», sa Pope då, enligt en artikel i tidningen Arbetet.

I en mer närtida intervju, med The Guardian från 2016, menar han i stället att om det fanns tyngd i påståendena om ufon så hade man väl sett något påtagligt vid det här laget.

Ändå tror hela 22 procent av svenskarna att utomjordingar har besökt jorden. Det visade en undersökning av Novus från 2021. Om ufon var ett riksdagsparti skulle de vara större än Moderaterna.

Hur många i Sverige som gör förstahandsobservationer av ufon är omöjligt att säga. Det händer att det påpekas att dessa historier alltid verkar ha sitt ursprung i USA. Men en sådan »närrkontakt», den 6 november 1988, inträffade i Vittsjö, Skåne.

En farkost med bländande lampor närmade sig sakta marken. Mikael Olofsson och hans sambo såg det från fönstret.

Först trodde de att det var ett kraschande flygplan, men ingen krasch kom. Då körde de i farkostens riktning för att ta reda på vad det var.

Vid golfbanan såg de den igen.

– Då hänger den där, berättar Mikael Olofsson när han tillsammans med Fokus reporter återbesöker platsen.

– Kanske femton meter upp i luften och den skickar ut alla de där ljusen i hela skogen så att allting blinkar. Min sambo blev rädd och sa »Kör! Kör för i helvete!« så det gjorde jag.

Dagarna därpå strömmade fler vittnesmål in till Polis och media från bygden. I dag betraktas det av ufo Sverige som ett av de starkaste olösta fallen i Sverige.

– Det man ser ... det går inte att få in det i huvudet

och referera det mot något. Man blir helt tom, säger Mikael Olofsson.

Han fick över åren känna på en bitande hånfullhet från andra i bygden, men har hållit fast vid att det han såg inte härstammar från denna värld.

Och Beatriz Villarroels forskning antyder alltså märkligt nog ett direkt samband mellan Mikael Olofssons – och andras – vittnesmål och främmande objekt i jordens omloppsbana. Ju fler vittnesmål på marken desto fler av de reflekterande oförklarade föremålen fångas i teleskopet.

Beatriz Villarroel vill ha starkare uppslutning från astronomer när det kommer till att utforska det här sambandet vidare och förstå vad det faktiskt betyder. Och hon är inte ensam om att vilja ha svar, även om svaren är radikala.

– Jag vill få veta vad det var. Men det tror jag inte att jag får i min livstid, säger Mikael Olofsson.

Kan det ändå vara så att några få utvalda redan vet vad som pågår – som visselblåsarna påstår?

En ny utfrågning av visselblåsarna från amerikansk militär och underrättelsetjänst hölls så sent som 9 september i år av amerikanska kongressen.

En av visselblåsarna, Jeffrey Nuccetelli, tjänstgjorde som militärpolis vid kärnvapenprovningar.

– De här objekten kom hela vägen fram till avfyrningsplattan, säger han inför kongressen.

Även kongressledamöterna som leder utfrågningen nämner hur de blivit blockerade från att begära ut information från AARO, det UAP-program som USA helt öppet driver i dag.

AARO släppte ändå rapporten 2024 där de slår fast att de inte hittat några bevis på utomjordisk teknologi. Enligt visselblåsaren Dylan Borland är det ett sätt för dem att ljuga utan att ljuga. Han menar att de som har tillgång till den mest hemligstämplade informationen vet att det inte är mänsklig teknologi. Men de kan inte slå fast att den är just utomjordisk.

Kan dessa påståenden vara sanna, hur osannolika de än verkar? Eller är alltihop återigen en rökröda för att distrahera från något annat, som när flygvapnet medvetet spred rykten om Area 51?

Eller är det inte mer än ett luftslott – byggt på en vilja att tro?

En av de mest kända visselblåsarna från amerikansk militär är stridspiloten Ryan Graves, som påstått att dessa föremål visar sig i luftrummet kring militärbaser regelbundet, och att det är mer rutin än något annat för både militära och kommersiella piloter att se dessa objekt.

Dessa, i Nick Popes ord, »buskörare från en annan galax».

För att stresstesta stridspiloten Ryan Graves påstående ringde Fokus upp tio slumpmässigt utvalda svenska piloter och frågade om de någonsin sett vad de tydligt skulle kalla ett ufo. Av tio piloter svarade

Mikael Olofsson och hans sambo såg vad han trodde var ett kraschande flygplan, men som idag betraktas som ett olöst ufo-besök.

tio nej, inklusive en stridspilot. Han nämnde att han ibland sett märkliga fenomen vid horisonten när han varit i aktiv tjänst, men att det troligen handlade om spänt strängade nerver.

Men vilken pusselbit fyller i så fall den konkreta forskningen som Beatriz Villarroel har tagit fram? Och varför tas ämnet på så stort allvar av underrättelsetjänst?

Så sent som i slutet av september och i början av oktober i år regnade rapporter om drönare och ufon in över Europa efter att danskt och norskt flygrum hade kränkts av mystiska drönare. Var de kom ifrån eller var de landade lyckades man inte ta reda på, men den uppenbara boven var förstås Ryssland.

Ungfär en vecka in i oktober var Danmarks officiella hållning inte längre att de inte vet vad som hänt, utan att de inte ens vet att något har hänt.

»Det är bekymrande att vi i Danmark inte ens vet om vi haft drönare flygande omkring eller inte«, säger Dansk Folkepartis försvarsordförande Alex Ahrendt-sen i en intervju med DR.

Att underrättelsetjänst då är intresserade av att veta vad som rör sig i våra luftrum är inte så märkligt.

Beatriz Villarroel har också märkt av att underrättelsetjänst visar ett genuint intresse för allt som har med ufon att göra.

– Ämnet är mycket mer allvarligt än vad folk inser, säger hon. Folk tror att det bara är en massa nördar,

men nördarna är bara en yttre fasad.

I slutet av oktober godkändes Beatriz Villarroels två nya studier i peer-review processen och en av dem, *Transients in the Palomar Observatory Sky Survey (POSS-I) may be associated with nuclear testing and reports of unidentified anomalous phenomena*, publicerades den 20 oktober 2025 i den ansedda tidskriften Nature.

Inästan ett sekel har ufo-fenomenet kunnat sammansättas med orden: mycket rök och lite eld. Men Beatriz Villarroel tror sig nu ha hittat en rykande pistol. Kanske kan det bana väg för andra forskare att kolla noggrannare.

– Det är ett stort paradigmskifte om en enda av de här studierna kommer igenom, säger hon. Det kan hjälpa andra forskare att ta sig igenom samma frågor och vara ett viktigt bidrag till forskningen.

– Om det är vad jag tror att det är så riskerar vi som mänsklighet att få en väldigt stor chock om vi inte undersöker det i tid, säger Beatriz Villarroel. Att alla vaknar upp en dag och inser att vi inte är ensamma. Det är vårt ansvar att lära oss så mycket vi kan och ta reda på om det här verkligen stämmer.

Och vad är det hon tror?

– Jag tror att vi aldrig har varit ensamma, säger Beatriz Villarroel. ■

Ge bort Fokus i julklass

En julklass som kräver en del av sin mottagare. Men också ger mycket tillbaka. Fördjupande journalistik och nya perspektiv på händelserna som förändrar vårt samhälle – till exempel. Därför borde du ge bort Fokus till någon du tycker om.

Välj mellan:

- » **3 månader (12 nummer)** + Fokus digital + tidning **för bara 249 kronor**.
- » **6 månader (22 nummer)** + Fokus digital + tidning **för bara 498 kronor**.
- » **6 månader Fokus digital** för bara **198 kronor**.

Gå till www.fokus.se/julklass för att beställa din julklass.

FOKUS

Signerat Sofie Löwenmark

Språket binder oss samman

JAG BOR INTE i ett område som polisen klassar som utsatt. Men i vardagen märks den på kort tid kraftigt förändrade demografin, inte minst i språket. För här har svenska nästan försvunnit helt ur ljudbilden. I butikerna, på bussen, i trapphuset och på gatan.

Språkfrågan diskuteras ibland politiskt, främst när bristande språkkunskaper står i vägen för sysselsättning och inträde på arbetsmarknaden, eller när någon myndighet har svårt att nå ut med viktig samhällsinformation. Trots det verkar ingen politiker vilja ta reda på hur stort problemet verkligen är. Och ingen av dem tar sig heller an det faktum att så pass många invånare i landet inte kan svenska med det allvar som det förtjänar.

I sin bok *Förorten* från 2019 konstaterade professor Peter Esaiasson som ett bifyd att cirka 25 procent av invånarna där inte behärskade svenska. Ungefär samma resultat fick jag och Doku när vi genomförde en undersökning i stadsdelen Angered i Göteborg inför förra riksdagsvalet.

Och nu ser och hör jag det alltså också där jag bor. Utanför barbershoparna talar männen arabiska i sina telefoner. Det gör också restaurangpersonalen. Och den orientaliska matvarubutiken med halal-chark som låg runt hörnet fylldes med ett myller av språk, dock inte svenska, innan ägarna stängde igen för gott efter en anlagd brand.

Konsekvenserna av språkförbistningen är långt större än vad debatten mäktar med. En viktig aspekt är givetvis ekonomisk. I dag har alla, även den som blivit svensk medborgare utan att kunna språket, rätt till en avgiftsfri tolk vid kontakter med myndigheter. Ett land där språkkunskap inte får vara en skyldighet ser nu resultatet: en alldelens för stor grupp, ofta efter många år här, behärskar inte svenska på en nivå som gör att de kan delta i samhället på egna villkor.

I värden har tolkbehovet exploderat. Socialtjänsten försöker utreda allvarliga ärenden utan att kunna prata direkt med föräldrarna. För myndigheter är dagliga

Om att utan gemensamt språk blir vi ett annat land:

»Vi behöver börja tala klarspråk, både bokstavligt och bildligt, om vad det kostar när svenska tystnar.«

Sofie Löwenmark är journalist vid stiftelsen Doku och debattör.

tolktjänster rutin. Redan 2020 beräknades den årliga tolkkostnaden till två miljarder. I dag är notan sannolikt ännu högre. När exempelvis förskolor ringt in tolkar för föräldrasamtal, kvarstår kostnaden om föräldern inte dyker upp. Den som aldrig själv betalar förstår kanske inte att någon annan faktiskt gör det.

Och bortsett från de direkta kostnaderna för tolktjänster påverkar språkförmågan samhällets effektivitet. En polischef i Göteborg berättade för ett antal år sedan hur mycket längre handläggningstiden för polisutredningar hade blivit, just på grund av tolkbehovet. Man kan anta att domstolarna rimligen också upplever samma sak.

Men kostnaden är ändå en bisak jämfört med vad som händer när ett samhälle inte längre delar språk.

Mina närmaste grannar verkar vara trevliga. De ler, nickar eller höjer handen när vi möts, men eftersom vi inte delar något gemensamt språk stannar det där. Det kan låta trivialt, det där med att inte kun-

na småprata i trapphuset, men det är just i de små situationerna som det blir tydligt hur grundläggande språket är för att göra samvaron meningsfull; utan språklig förmåga försvinner personligheten, humorn och samtalen om de svåra frågorna. Vi blir lämnade med det enfaldiga och tråkiga och vi lär aldrig känna varandra.

Det här är en verklighet i allt fler bostadsområden och, vad jag har hört, också på arbetsplatser. I den blir kvinnor kvar i våldsamma relationer eftersom bristen på språk gör deras beroende totalt. Där förstår äldre svenskar inte längre vad deras egen hemtjänstpersonal säger. Och i den verkligheten kan en för stor grupp barn som är födda här knappt tala svenska vid skolstarten.

Det talas ofta om parallellsamhället och det är just språkfrånvaron som får dem att växa.

Inom ramen för min journalistik är språkfrågan ständigt närvarande. Nyligen behövde jag ställa helt avgörande frågor till en man som, efter över trettio år i landet, inte kunde ett enda ord svenska. Det skrämmar att han inte är unik.

Vi behöver börja tala klarspråk, både bokstavligt och bildligt, om vad det kostar när svenska tystnar. Ekonomiskt och på andra sätt.

Ungefär en fjärdedel av befolkningen i Sverige har ett annat modersmål än vårt. Det största är arabiska. Jag har svårt att skaka av mig känslan att det snart kommer att anses omöjligt att komma till rätta med att det numera är så många av dem som inte behärskar svenska, så att vi måste ge upp idén om ett gemensamt språk. Den politiska lösningen blir i så fall att vi anpassar samhället efter språklösheten och gör arabiskan till ett nationellt minoritetsspråk.

Då om någonsin blir vi ett helt annat land. ▀

Hat kan inte fördrivas genom lagstiftning

Paragrafen om hets mot folkgrupp är svår för domstolarna att tillämpa.

AV: Suzanne Wennberg

Brottet hets mot folkgrupp har debatterats på senare tid och många röster har gjort sig hörd. En politisk falang önskar att brottet helt avskaffas, medan en annan falang förordar en skärpt kriminalisering. En tredje grupp är nöjd med befintlig lagstiftning men missnöjd med rättsväsendets hantering av aktuella fall och tolkar bedömmningen så att man hejar på fel lag. Här vill jag slå ett slag för standpunkten att brottet helt enkelt är svårt att tillämpa.

Bestämmelsen om hets mot folkgrupp kom till 1948 som en följd av den antisemitiska hetspropagandan mot judar under andra världskriget. Därefter har brottet ändrats sex gånger. Man straffade ursprungligen den som offentligen hotade, förtalade eller smädade en grupp av befolkningen med viss härstamning eller trosbekännelse. I dag skyddas alla grupper av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet. Själva gärningen formuleras så att någon i ett meddelande som sprids »uppmanar till våld mot, hotar eller uttrycker missaktnings för« personer som tillhör någon av dessa grupper.

EN KÄNSLIG FRÅGA är gränsdragningen mellan vad som är missaktnings och vad som är tillåten saklig kritik. Lagen är ju inte avsedd att hindra en fri och saklig debatt. I ett rättsfall från 2023 ansåg Högsta domstolen att ett uttalande som

hade gjorts inom ramen för en debatt om arbetslösheten i en politisk församling (regionfullmäktige) fick godtas, trots att det var klart nedsättande för den utpeckade gruppen (kvotflyktingar från Sydsudan hade uppgivits vara mindre intelligenta än andra). Domen blev frikännande.

En annan känslig fråga rör gränsdragningen mellan religion/etnicitet och politisk ideologi, särskilt när religion är sammanvävd eller sammankopplad med en politisk ideologi. När har en person uttalat sig föraktfullt om exempelvis muslimer och när fokuserar det föraktfulla uttalanden snarare på islamister som anhängare av en politisk ideologi? När angrips judar som etnisk grupp och när angrips anhängare av israelisk politik?

AV ORDALYDELSEN i bestämmelsen om hets mot folkgrupp framgår att man skyddar anhängare av en religion, men inte själva religionen. Det är tillåtet att häda eller skymfa en religion – en idé – så länge man inte angriper individerna som utgör de mänskliga trosbekännarna. Vi noterar vidare att bestämmelsen varken skyddar anhängare av en viss politisk ideologi eller själva ideologin. Den grundlagsskyddade yttrandefriheten står sig vad avser föraktfulla eller förlöjligande uttalanden om både anhängare av en viss politisk ideologi och själva ideologin.

Varför skyddas anhängare av en religion, frågar man sig. Varför behandlas de inte på samma sätt som anhängare av

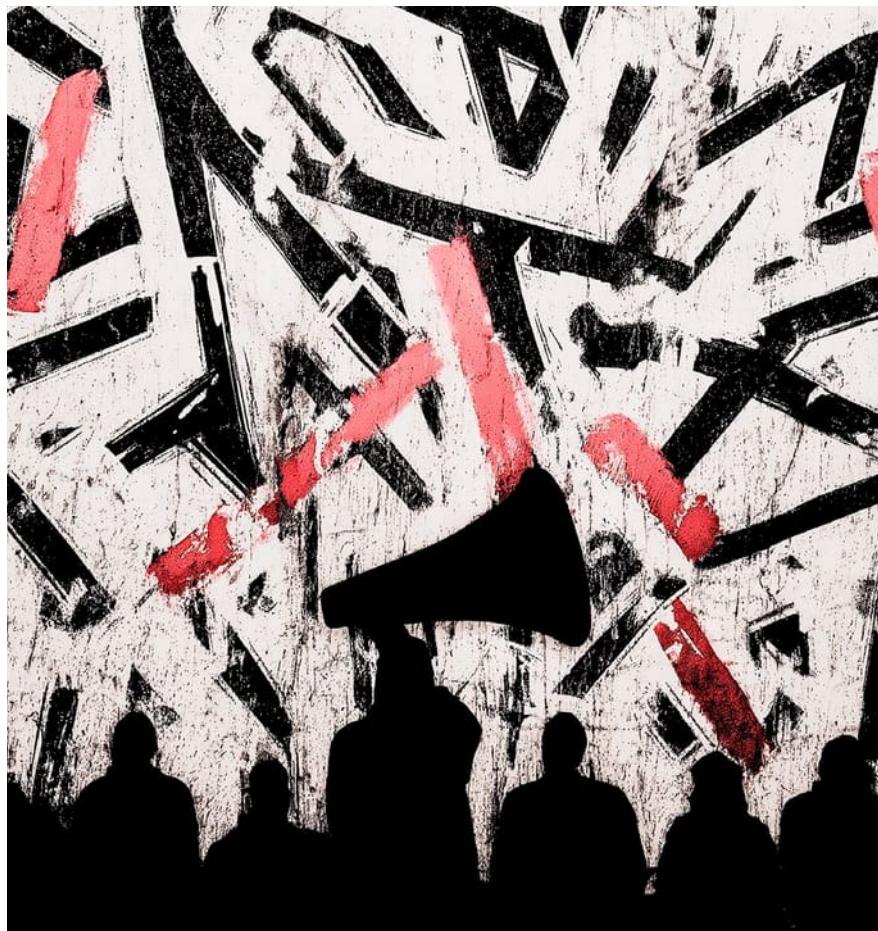
politisk ideologi? Varken utövande av religionsfrihet eller yttrandefrihet förutsätter med nödvändighet att anhängarna skyddas mot missaktnings. Möjligt är att man gör en distinktion mellan individ och idé. Religion anses vara en del av en persons identitet på ett annat sätt än vad politisk ideologi är. Religiös tillhörighet anses falla in under individens karaktistika, en tillhörighet som man inte ska behöva avsäga sig för att undvika förakt, särskilt inte som religionerna ser med oblidiga ögon på avfällningar. En idé däremot får fåta nedgörande kritik. Politisk tillhörighet ses som ett fritt val, en åsikt eller övertygelse som människor förväntas kunna ändra, byta eller argumentera för eller emot i offentlig debatt. Både anhängarna och ideologierna i sig får därför fåta hård kritik, förlöjligande och nedsättande omdömen.

EFTER VÅR RATIFICERING 1971 av två FN-konventioner – *Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* (ICCPR) och *Internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering* (ICERD) – har vi inte fria händer att tillåta vilka angrepp som helst. Vi är skyldiga att förbjuda uppvigling till religiöst hat som riktas mot personer av en viss trosbekännelse. Det är med andra ord inte möjligt att bara stryka persongruppen trosbekännare ur bestämmelsen om hets mot folkgrupp. Vid tolkningen av ett muntligt eller skriftligt uttalande har man användning av kontexten för att klargöra den närmare innebördén av budskapet. Bristen på kontext kan göra det svårare att tolka enstaka uttalanden på plakat som visas upp under

SUZANNE
WENNBERG

är professor emerita
i straffrätt vid Stock-
holms universitet.

en demonstration. Och vad gör man med texter som förmedlas på främmande språk för att sedan hjälpligt översättas till svenska?

DEN SOM SKA bedöma om ett budskap innebär hets mot folkgrupp, måste särskilja de fall när judar som etnisk grupp angrips av antisemitiska föreställningar från de fall när demonstranterna ger sig på anhängare av sionismen som politisk rörelse. Det är ingen lätt uppgift, särskilt inte som konspiratoriskt lagda personer ibland kallar etniska judar för sionister. Sionismen är som bekant en politisk rörelse som utgår från att man har en religiöst förankrad rätt till det »Det Heliga landet«, ett större territorium än staten Israel. Bosättningsrörelsen på Västbanan anser sig just realisera den bibliska återkomsten till landet. Samtidigt finns det antisemitiska rena konspirationsföreställningar att judar skulle ha en dold plan att »ta över världen«.

På motsvarande sätt måste man sär-

skilja de fall när muslimer angrips som trosbekännare från de fall när avsändaren ger sig på anhängare av islamismen som politisk rörelse. Inte heller denna uppgift är lätt. Islamismen är en politisk ideologi inspirerad av islam som religion. En radikalare falang avisar demokratiska ideal helt och hållt, medan en mjukare riktning kan tänka sig folkstyre, så länge folket inte fattar beslut som strider mot sharia. Islamismen inbjuder med andra ord till saklig kritik. Samtidigt förekommer en viss mer eller mindre konspiratorisk främplingsfientlighet riktad mot muslimer. Hos Anders Behring Breivik, till exempel, grundades fientligheten på en föreställning att muslimer har en dold avsikt att ta över Europa.

DEMONSTRANTER SOM BÄR plakat på vilka det står »Krossa sionismen« lär knappast göra sig skyldiga till hets mot folkgrupp. Sionismen är en politisk rörelse som måste få kritiseras öppet. Demonstranten må med sionister mena etniska judar –

men så länge denna tanke inte kommit till tydligare uttryck kan den inte styra bedömningen. På samma sätt resoneras om det på plakatet står »Krossa islamismen«. Det måste få föras en öppen debatt om vilken inverkan politisk islam skulle få på det svenska samhället. Frågan vilken syn demonstranten innerst inne har på muslimer lämnas därhän. Inte heller texten »Stoppa globalismen« kan föranleda något ansvar för hets mot folkgrupp, även om globalismen som term för tanken till konspiratoriska myter att judar skulle eftersträva världsherravälde. Texten varken uppmanar till våld mot, hotar eller uttrycker missaktning för någon utpekad grupp av människor. Skulle termen syfta på en global migrationspolitik blir det heller inte aktuellt med ansvar.

MAN HAR FRÅGAT om inte texten »From the river to the sea – Palestine will be free« skulle utgöra hets mot folkgrupp på den grunden att den innebär en uppmaning att kraftigt minska eller utplåna staten Israel och därmed Israels folk. Som argument åberopas att antisemitism gömmer sig bakom politisk kritik av Israel. På motsvarande sätt kan man tänka sig att konspiratoriska föreställningar om muslimer eller araber skulle kunna gömma sig bakom det spegelvända politiska utropet »From the river to the sea – Israel will be free«. Enligt min mening saknar den bakomliggande hatiska drivkraften egenintresse. Syftet med kriminaliseringen är inte att försöka röka ut det hat som förmosas styra utlandet, utan att förhindra sådana uttalanden som är klandervärda för att de uppmanar till våld mot, hotar eller uttrycker missaktning för vissa grupper av människor. Hat låter sig tyvärr inte utdrivas med hjälp av några exorcistiska utrop »vik hädan, Satan!«. Strafflagstiftningen får i stället fokusera på det uttryck som hatet har tagit sig i klandervärda ytter gärningar. Så länge den ytter handlingen håller måttet, kan det inte bli aktuellt med ansvar. Att en handling väcker associationer till hat – det gör många handlingar – är dock inte detsamma som att den uttrycker hat. ■

Under vinjetten Synvinkel ger Fokus plats för argumenterande texter av externa skribenter. Alla åsikter är skribentens egena.

Japan och Kina i sin värsta kris på årtionden

Nya premiärministern Sanae Takaichis uttalande retade upp Xi Jingping.

AV: Jon Thunqvist

När Japans nya premiärminister Sanae Takaichi under en frågestund i parlamentet nyligen slog fast att ett kinesiskt angrepp mot Taiwan skulle kunna utgöra ett »existentiellt hot« mot Japan, öppnade hon Pandoras ask. Utalandet har utlöst en diplomatisk kris med Kina, resevarningar, inställda flyg och en öppen propagandakampanj från båda sidor. Trumpadministrationen grep in och uppmanade Takaichi att sänka tonläget, men det har inte blidkat Peking.

Det märkliga i situationen är att Takaichis uttalande egentligen inte innehåller något nytt. Japan har sedan 2015 en lag som ger landet rätt att agera militärt om ett land man har en »nära relation till« utsätts för ett väpnat angrepp.

Det som gjort frågan så laddad är att en

japansk premiärminister för första gången öppet slår fast att landet är redo att agera militärt i händelse av en konflikt kring Taiwan.

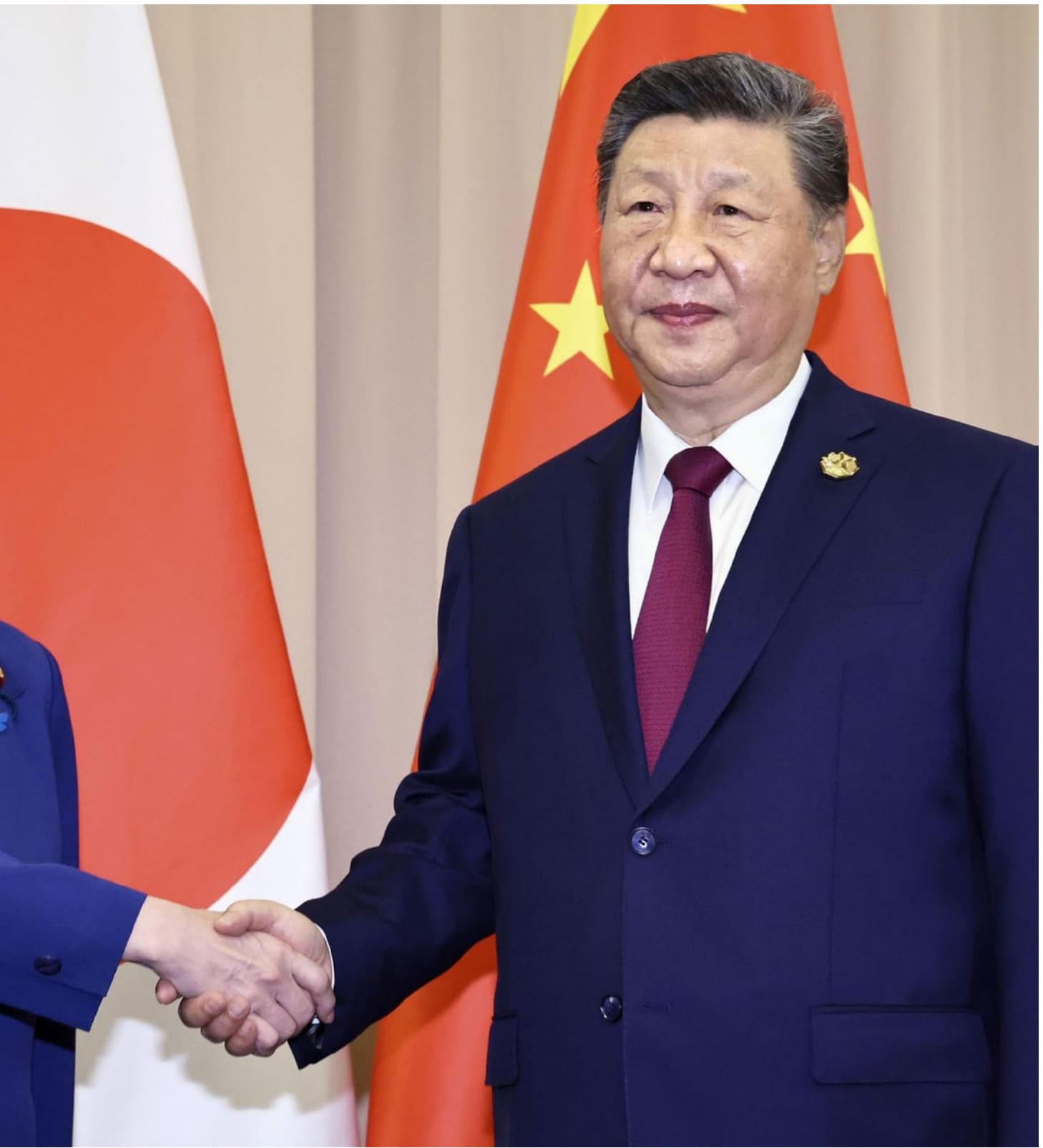
Eftersom Japan i likhet med de flesta andra länder inte erkänner Taiwan officiellt, skulle Japans deltagande i så fall handla om att bistå USA vid ett kinesiskt anfall mot Taiwan. USA har omkring 30 000 man stationerade på flera flottbaser i södra Japan och det är härför som en amerikansk insats sannolikt kommer att ledas.

– I sak håller många inom regeringen med om att Takaichis formulering var olycklig eftersom den bryter med decennier av medvetet vaga uttalanden kring Taiwan. Men ingen vill framstå som »mjuk mot Kina« genom att säga detta högt, menar den förra japanske toppdiplomaten Tomohiko Taniguchi.

Statsvetaren Koichi Nakano vid Sophia-universitetet i Tokyo har en mer krass syn ▶

Armlängds avstånd.
Japans premiärminister Sanae Takaichi mötte Kinas ledare Xi Jinping i Sydkorea i slutet av oktober.

► på den uppkomna situationen och skyller den helt och hållet på okunskap från Takaichi:s sida.

Takaichi tillträddes för två månader sedan på en valplattform grundad på populism och främlingsfientlighet. Hennes främsta förebild är Margaret Thatcher och hon har talat sig varm för Hitlers valstrategi samt i svepande ordalag anklagat utlännningar för att plåga de heliga hjortarna i tempelstaden Nara.

Under sin tid som kommunikationsminister hotade Takaichi att dra in sändningstillstånden för tv-bolag som rapporterade »alltför kritiskt« om den sittande regeringen.

Vidare är hon helt emot att låta kvinnor behålla sina efternamn när de gifter sig eftersom detta »hotar japanska traditionella värderingar«.

– Hon är en fanatisk högerradikal utan någon som helst erfarenhet av utrikes- och säkerhetspolitik. Hennes kommentarer kom från hjärtat – inte från någon förståelse för vad hon faktiskt sa eller vilka konsekvenser det skulle få, säger professor Nakano till Fokus.

Han beskriver hur de tjänstemän som formulerar premiärministerns svar i parlamentets frågestunder blev »chockade och skräckslagna« när hon plötsligt lämnade manus i just den här frågan.

Vita huset var inte sen att agera när man insåg vad som var på väg att hänta. Donald Trump, mån om att inte äventyra en handelsöverenskommelse med Kina som bland annat innefattar sällsynta jordartsmetaller, ringde omgående upp både Xi Jinping och Sanae Takaichi.

Ur japansk synvinkel blev krisen än mer svårhanterlig när det framkom att Trump först talat med Xi Jinping om Taiwan, och därefter ringt Takaichi för att uppmana henne att i framtiden välja sina ord med större omsorg.

Enligt den första versionen från japanska regeringen hade premiärministern fått vad som beskrevs som ett »stöttande« samtal från Trump. Ordningen på samtalens nämndes dock inte förrän reportrar började ställa frågor. Något som enligt Koichi Nakano säger mer om USA och Kina än om Japan.

– Ordningen på telefonsamtalen – först mellan Xi och Trump, därefter mellan Trump och Takaichi – tyder på att USA

och Kina nu gemensamt försöker »hantera« henne. Ironiskt nog har Kinahöken Takaichi alltså lyckats föra USA och Kina närmare varandra, säger Nakano.

Tomohiko Taniguchi, som under flera år var den förre premiärministern Shinzo Abes närmaste medarbetare, håller med om att regeringen är pressad. Abe, som mördades för tre år sedan, var arkitekten bakom lagen 2015 och var under flera decennier även Takaichis mentor och vän.

– För Tokyo är det en mardröm att Japan skulle betraktas som objekt och inte aktör och spelplanen ritas upp i Washington och Peking. För en ledare som Takaichi som byggt sin profil på att »stå upp mot Kina« är det problematiskt, säger Taniguchi.

Efter snart två månader på posten har Takaichi ett stabilt stöd i opinionsmätningarna. Hennes tydlighet mot Kina verkar uppskattas av väljarna, och få japanska politiker har krävt att hon tar tillbaka sina uttalanden.

Samtidigt är det släende hur få tunga röster som öppet ger henne sitt uttalade stöd i själva sakfrågan – det vill säga att Japan borde våga vara tydlig att man är redo att agera militärt vid en kinesisk attack mot Taiwan.

– Det Takaichi gjort är så skadligt för Japan att medierna blivit ännu mer timida än vanligt i sin kritik. Japanska folket matas tyvärr med kraftigt vinklad rapportering om hur »arroganta« kineserna är, i stället

Japans premiärminister Sanae Takaichis uttalande om Taiwan har utlöst en diplomatisk kris med Kina, vilket har fått USA:s president Donald Trump att rycka ut i ärendet.

ningar i december och fler väntas följa.

I den gamla kejsarstaden Kyoto, vanligtvis full av kinesiska turister så här års, är det gott om utrymme på lokalbussarna och inga problem att boka bord, ens på de mest populära restaurangerna.

Bortfallet är kännbart, men ingen katastrof enligt Tomohiko Taniguchi.

– Japans ekonomi är betydligt mindre beroende av Kina än vad många tror. Många kinesiska turister rör sig dessutom i en sluten ekonomisk krets: kinesiska bussbolag, kinesiskt ägda hotell, kinesiskt drivna taxfreebutiker. Deras synliga närväro är stor – deras nettobidrag till den japanska ekonomin är mer begränsat, säger han.

Frågan många ställer sig i Tokyo är om det går att backa utan att Takaichi framstår som svag, och utan att Kina tvingas erkänna att man överreagerat.

Delvis verkar processen redan ha inletts. Efter den första stormen har Takaichi antytt att hon i framtiden ska undvika att offentligt ge sin syn på »hypotetiska säkerhetsscenarier». Hon har hittills dock inte visat någon vilja att uttryckligen ta tillbaka själva uttalandet.

Tomohiko Taniguchi tycker sig se konturna av en möjlig kompromiss.

– Det mest sannolika är en informell frysning av krisen. Skulle Takaichi få sätta fråga i parlamentet igen kan hon helt

enkelt svara: »Min ståndpunkt är oförändrad», utan att upprepa de mest provokerande formuleringarna. Tokyo kan då hävda att man inte backat en tum, medan Peking gradvis tonar ner kampanjen och börjar häva vissa åtgärder – till exempel låter flygbolagen börja flyga igen, säger Taniguchi.

Från kinesisk sida finns också en möjlig väg ut. Man kan peka på japanska försäkringar om att självförsvarsstyrkorna i händelse av en konflikt inte kommer att »försvara Taiwan«, utan endast bistå amerikanska styrkor, och i så fall under noggrant fastställda juridiska villkor – en tolkning som premiärministerns kritiker i Peking hittills valt att helt undvika.

Just nu lever båda scenarierna parallellt i Tokyo: en kontrollerad nedkyllning där båda sidor backar gradvis utan att göra stor sak av det – och den mer dramatiska varianten där den japanska premiärministern tvingas avgå för att återställa relationerna.

Kvar står den obekväma insikten att en enda mening i en frågestund i det japanska parlamentets underhus räckte för att kasta relationen mellan Asiens två största ekonomier in i den djupaste krisen på årtionden – och att vägen tillbaka, om den alls finns, blir betydligt längre än det trettio sekunder långa uttalande som utlöste alltihop. ▀

för att ges en realistisk bild av maktpolitiken i regionen, säger Koichi Nakano.

Resultatet är minst sagt tvetydigt. Hemma i Japan behandlas Takaichi som en ledare som »står upp mot Kina«, medan hon internationellt alltmer tycks ses som en riskfaktor. Samtidigt är det nästan ingen, vare sig i Tokyo eller Washington, som öppet verkar stå bakom henne.

Pekings svar på Tokyos agerande handlar om inställda flyg, avrådan till kinesiska medborgare från resor och studier i Japan, stopp för kulturutbyten och importförbud på japansk fisk och skaldjur.

Hittills har de kinesiska flygbolagen ställt in närmare 1 000 planerade flyg-

Tillsammans kan vi göra mer!

**Ju fler vi är desto
mer kan vi påverka.**

Vi arbetar för bättre vård,
ökad kunskap och en
högre livskvalitet för alla
med blödarsjuka och
deras närliggande.

Du blir medlem under
ett år och stödjer vårt
arbete för 250 kronor.

**Scanna qr-koden för
att bli medlem eller gå
in på fbis.se.**

Förbundet
Blödarsjuka
i Sverige

Bli medlem idag
och gör skillnad!

Hur dum får en optimist vara?

Med stigande ålder händer det allt oftare att jag känner mig dum. Nu senast när jag hörde en intervju med författaren Gun-Britt Sundström, hon som skrev *Maken* för snart 50 år sedan. Romanen handlar om ett veligt ungt par som inte kan bestämma sig för om de ska gifta sig eller inte. Men den stämma jag hörde i radion var allt annat än obestämd. Sundström förklarade att världen håller på att gå under och att det inte finns minsta hopp om mänskligentens överlevnad.

Hon var vältalig men det hindrade inte att jag senare samma dag besökte en utställning om Alvar Aalto och såg om en film om en målare som gömmer sitt mästerverk för världen. Ju längre dagen fortskred, desto piggare blev jag. Framtiden tillhör de kloka, men nuet tillhör oss dumbommar.

Någon dag senare står jag vid fönstret på mitt kontor och ser blöta snöflingor svepa in staden i ett vitt töcken ingen klarsyn kan genomskåda. Men så tänds en jättelik tv-skärm i lägenheten mitt emot. I soffan framför skärmen framträder konturen av ett huvud, ett blont hårsvall och en skuldra. På tv:n visas någon serie, i soffan sitter en verklig människa. Fiktionen syns tydligt, verkligheten är oklar.

Det skulle kunna bli en illustration till en artikel om Hitchcocks *Fönster mot gården* där en fotograf betraktar sina grannar. Jag tar fram ritblocket och börjar teckna i hopp om att få fram en bild som säger något om förhållandet mellan verklighet och fiktion. Eller är jag bara likt James Stewart en lite skum smygtittare? Hur som är det svårt att teckna. Med blyerts blir det spretigt, med kolstift domineras ytorna och det blir otydligt.

Oavsett skicklighet vet alla tecknare att när bilden blir dålig beror det på att man inte betraktat sitt objekt tillräckligt nog. Man är helt enkelt inte tillräckligt skarpsynt.

Mina första utkast blir usla. Det finns ingen laddning, spelet mellan iakttagare och tv-skärm försvinner i klumpiga detaljer. Som så ofta bakom en kamera eller med ritblock kommer jag att tänka på

boken *Ways of seeing* som blev John Bergers genombrott på 70-talet. Berger var en skicklig målare, en konstkritiker med världsrykte, prisbelönt romanförfattare, lysande essäist, författare till filmmanus och en fin tecknare. Allt baserat på vad han såg.

Det är seendet som bestämmer vår plats i den värld som omger oss.---/ Förhållandet mellan vad vi ser och vad vi vet kan aldrig fixeras.

Jag minns Bergers ord där jag står vid fönstret och försöker att verkligen se mitt motiv. Nytt försök men teckningen blir mest gråa skikt inskjutna i varandra. Det ser ut som ett minne av något jag inte minns. En vag idé, inte en bild. Men optimism är inte en teori, inte en livshållning utan ett hantverk. Så jag sätter mig i soffan så att jag inte kan betrakta mitt motiv. Om jag skulle försöka vara pessimist? Då borde detta kunna bli en bild av alienation. En ensam kvinna sitter framför en tv. Fram med blyertspennorna igen.

Som tonåring var jag vältalig pessimist vilket gav mig en viss status i kompisgänget även om det nog varit ännu bättre om jag hade lärt mig dansa. Pessimism räcker bara så långt. Teckningen har ingen laddning. Må vara. Numera är jag optimist och måste acceptera att det är svårt att se världen tillräckligt tydligt för att göra en bild.

Så jag börjar om. Bort med snön, bort med fönstret. Sofan vrids åt vänster, tv-skärmen blir en målning av ett landskap, flickan med hårsvallen blir korthårig men får en vacker axel. Kanske ... Jag sudar ut och börjar om.

Vi optimister ger inte upp. Har vi tur hinner vi lösa vårt uppdrag innan nästa undergångsprofet kräver vår uppmärksamhet. ▀

VECKANS VAL

Dans

Svansjön. Baletternas balett innehåller fler kulörta trikåer och tyll-spetsar än vad Socialstyrelsen rekommenderar. Känsliga personer kan blunda när det blir för mycket och njuta av hovkapellets Tjajkovskij-tolkning och öppna ögonen i akt tre då Nurejevs koreografi kan få en riskkapitalist att snyfta.

Tidskrift

Örnen och Kråkan fyller snart tio år som nättidskrift. Varje vecka kommer ett nummer fyllt av poesi. Recensioner, intervjuer och introduktioner av poeter och deras ord. Artiklarna är långa och generösa med citat. År ögonen trötta så finns en poddversion, nu senast om den nya utgåvan av Ekelöfs utgivna poesi. Allt gratis. www.ornen&krakan.se

Bok

Det oföreställbaras vinge. Göran Sonnevi pågår. Sedan dikten *Om kriget i Vietnam* publicerades i BLM 1965 har han setts som vänsterns poet. Men BLM lades ner, vänstern övergick till trädgårdsodling och det offentliga samtalet blev skräck – alltmedan Göran Sonnevi fortsätter dikta. Nya boken glöder av vänskap, sorg och kärlek. **Albert Bonniers Förlag**

Pier Paolo Pasolini
vid Antonio Gramscis
grav i Rom 1970.

KULTURHISTORIA

Det farliga och dekadenta blev Pasolinis död

Han är en av Italiens främsta intellektuella i modern tid. För 50 år sedan mördades Pier Paolo Pasolini på en sunkig strand utanför Rom.

Av: Jennifer Wegerup

Trots att 50 år har gått sedan mordet på Pier Paolo Pasolini i november 1975 förblir många frågor kring hans död obesvarade.

Författare, poet, regissör och samhällsdebattör. Pier Paolo Pasolino hade många strängar på sin lyra.

Inget mänskligt var honom främmande och han drogs till det farliga och dekadenta, inte bara i konsten utan också i livet.

Det kom att bli hans död. Pasolini var lika älskad som hatad och än i dag väcker hans person och verk blandade känslor. Först efter den kontroversielle regissörens död släpptes hans sista film *Salò eller Sodoms 120 dagar*. En film som ytterligare bidragit till uppfattningen i kultukretsar av Pasolini som ett geni.

Hans motståndare ser dock filmen som det ultimata beviset på hur sjuk och perverterad Pasolini var, enligt dem.

I filmen kidnappas nio tonåringar, både tjejer och killar. De förs till ett slott i Salò-republiken, en vasallstat i norra Italien under nazi-tysk ockupation mel-

lan 1943 och 1945, men styrd av Italiens fascistiske ledare Benito Mussolini. Fyra högt uppsatta fascister torterar, förndrar och våldtar ungdomarna under 120 dagar. Allting är mycket realistiskt och brutalit skildrat, på det sätt som utmärkte Pier Paolo Pasolinis filmkonst. Trots att Sverige hade censur klarade filmen granskningen av Statens biografbyrå och hade premiär den 29 mars 1976, på biograf Rival i Stockholm.

Redan år 1971 hade Pasolini ställt till skandal i hemlandet med sin film *Decamerone*, baserad på Giovanni Boccaccios klassiska verk från pestens Florens på 1300-talet.

Pasolini vände sig snabbt vid att se sina filmer prisas på internationella filmfestivaler, så även denna gång. *Decamerone* förärades med Silver-björnen vid filmfestivalen i Berlin samma år, men i Italien blev den anmäld inte mindre än 80 gånger för »brott mot den allmänna moralen». Det fick till följd att hela tolv miljoner italienare naturligtvis bums måste gå på bio och se detta rysliga snusk.

Som 19-åring fick Pasolini sin första dikt publicerad och sedan gav han ut en rad böcker, essäer och dikter i rask följd. Hans första film kom år 1961: *Snyltaren*, baserad på en av hans egna böcker. Den skildrar hallicken Accattones liv i de av Roms stadsdelar som aldrig hamnar i några turistbroschyror. I den tidens Italien var filmen både en sensation och skandal.

Pasolinis stjärna fortsatte att stiga och han syntes ofta i tv. Hans vackra men särpräglade utseende gjorde att ingen kunde missa honom när han rörde sig ute på stan i Rom, gärna nattetid. Pasolini var öppet homoseksuell och sökte sig till den sortens sex han skildrade i sina filmer. Hårt, vilt, tillfälligt och inte alls riskfritt. Helst med unga män som han plockade upp i sin bil eller raggade upp på barer, ofta mot betalning.

Redan år 1949 blev Pasolini uteslutten ur det italienska kommunistpartiet för »obscena handlingar». Han anklagades för att ha förfört samt antastat minderåriga män liksom för att ha utfört sexuella handlingar på allmän plats. Sant är att Pasolini ofta agerade gränslost, rentav hänsynslöst. Han verkade varken vilja eller kunna tygla sin lust. Lika sant är att det var helt andra tider, inte minst i det katol-

Pier Paolo Pasolini tillsammans med skådespelerskan Anna Magnani 1962.

ska Italien. Moralens väktare såg inte med blida ögon på vare sig homosexualitet eller ett utåtagerande sexuellt beteende. Att bli utesluten ur partiet gav den minst sagt frispråkige och provocerande Pasolini ännu friare tyglar. Men han stod också utan det skydd tillhörigheten i ett parti ger och blev en måltavla i efterkrigstidens djupt politiskt splittrade värld.

Europa hade kluvits i två delar mellan väst och ost, det kalla kriget blev allt kallare, läget allt spändare. Italien var tillsammans med Västtyskland ett av de länder där politisk terrorism bredde ut sig. Röda Brigaderna på vänstersidan och högerextremister på den andra. Under denna period som kallas »blyåren» och som sträckte sig från slutet av 1960-talet till början av 1980-talet dog minst 400 personer i politiskt motiverade terrorråd i Italien. I det här oförsonliga politiska klimatet var Pasolini djupt avskydd av högern för sina åsikter, sina filmer och sin livsstil. Samtidigt som vänstersidan såg honom som en förkämppe och stor tänkare.

Samtidigt jagades Pasolini av sina egna demoner och drifter.

På kvällen den 1 november 1975 plockade den 53-årige regissören upp den blott 17-årige Pino Pelosi utanför Roms centralstation Roma Termini. Denne gick med på att ha sex mot betalning och de åkte ut mot Ostia, en populär men dekadent badort. På vägen dit stannade de till för middag på Al Biondo Tevere som var ett stamhus för Roms dåtida kulturelit. Krögarparet som ägde stället var de sista att se Pasolini innan han

hittades död i gryningen den 2 november. Hans svårt vanställda kropp fanns på stranden i de nedgångna kvarteren vid båtflygens gamla bas, Idroscalo. Han hade blivit misshandlad och överkörd med en bil flera gånger. Snart grep polisen Pino Pelosi som omgående erkände mordet. Han hävdade att Pasolini velat tvinga honom till vissa sexuella handlingar.

Det ansågs osannolikt att den spenslige 17-åringen ensam skulle ligga bakom det brutala mordet. I domslutet står det att »domstolen anser att det på ett överväldigande sätt framgår att Pino Pelosi inte var ensam under natten på Idroscalo«. Trettio år senare skulle Pelosi också gå ut i media och få stora rubriker när han sa att han var oskyldig och att Pasolini mördades av två okända män som dök upp på stranden. En ny utredning öppnades men lades sedan ner.

Pier Paolo Pasolini hade många mäktiga fiender och än i dag är många italienare övertygade om att mordet var politiskt.

Restaurang Al Biondo Tevere finns fortfarande kvar och det går att få sitta vid bordet där Pasolini åt sin sista måltid. Bara frukt och vin för övrigt, hans hunger var en annan i den stunden, han ville ha den unge mannen vid sin sida, kosta vad det kostade. Den unge Pino Pelosi däremot lät sig väl smaka av först pasta och sedan varmrätten med kött; han blev ju bjuden och ville även skjuta så länge han kunde på intimiteten med Pasolini. Köpare och säljare, sida vid sida, vid det där bordet med utsikt över Tiberns mörka vatten i höstkvällen, den som blev Pasolinis sista i livet. ▀

Gärna sociala medier, men först en rejäl kolumn.

JOHAN HAKELIUS
Politisk chefredaktör

BOKRECENSION

Oden – den dunkle guden

Oden vandrar ännu på jorden. Den nordiska mytologins dunkle gud håller oss ännu för trollade.

Av: Erik Jersenius

Carl Gustav Jungs essä *Wotan* (1936) framlägger han tanken om att de germanska myterna utgör det tyska folkets arketyptiska kollektiva undermedvetna. Den dunkle guden Oden ruvar där långt in i de mörkaste skrymslenas av den germanska folksjälen och väcks till liv i det nya Tredje riket som i vansinne törstar efter blod och jord.

Oden hade under den tyska romantikens fascination för gamla folksagor och myter kommit fram ur skuggorna, inte minst i bröderna Grimms omfattande forskning om den forntida religionen. Richard Wagner fångade upp myternas starka motiv och berättelser och gjorde storlagna och mångtydiga allkonstverk av dem i sina operor om *Nibelungens ring*. Precis som i den gamla mytologin framträddes nu Oden som en listig och tillbakadragen gud som lurar i skuggorna, han låter halvguden Loke, ålsklingsdottern och valkyrian Brünhilde och hjälten Siegfried göra grovjobbet i sin strävan att få makt över och ordning på den brokiga verklighetens många världar. Oden besitter ett kosmiskt allvetande samtidigt som viljan till makt blir hans tragiska fall. Ragnarök, »gudarnas skymning« och världsbranden, är den yttersta följen av detta begär.

I sin bok *Oden – den mörke guden* försöker den tyske språkhistorikern Klaus Böldl få grepp om en undflyende gestalt. Oden är skaparen, allfadern och härskaren, krigarnas beskyddare och dödsängel, en vandrare och sejdkarl. Till

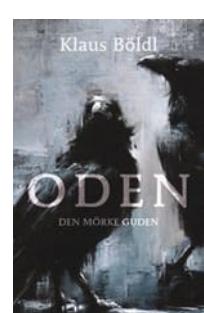

Åke Wallgren spelade Vandraren Wotan (Oden) i uppsättningen av Richard Wagners Siegfried på Kungliga Operan 1905.

skillnad från sin hetlevrade son, åskguden Tor, får Oden sällan spela någon tydlig och aktiv roll i de gamla sagorna, han är mer reflektion än aktion.

DET ÄR SVÄRT att säga hur gammal föreställningarna om Oden är. Det kan vara den galliska gud som Julius Caesar i god romersk polyteistisk anda identifierar som Mercurius (köpmännens och handelns gud) på 40-talet före Kristus och som historikern Tacitus 150 år senare hävdar att germanerna dyrkar.

Problemet med den forn-nordiska religionen är att den inte är sprungen ur en skriftkultur, den röjer sin långa historia och närvoro i de mer kortfattade runskrifterna och i olika orts- och platsnamn över Norden. Annars är det primärt medeltida kristna källor som finns om den nordiska

Oden – den mörke guden
Klaus Böldl
Daidalos

religionen och mytologin och ju tidigare områden kristnas desto äldre skildringar finns det av dem.

Myterna är vackra och gåtfulla, som berättelsen om hur Oden offrade sitt ena öga för att dricka ur jätten Mimers brunn och på så vis bli allvis. Eller hur han med samma kunskapsstörst offrar sig själv och blir hängande på världsträdet Yggdrasil i nio nätter för att lära sig runorna och deras djupare betydelse.

De kristna författarna skriver med fascination och inspiration samtidigt som de nordiska gudarnas osedlighet lyfts fram. Oden är en gud som både vandrar i Midgård (vår värld) och befinner sig fjärran i Asgård (gudarnas boning). I tid och otid har han tolkats som en historisk mänsklig gestalt med övermänskliga egenskaper, kanske med trojanska eller indoeuropeiska rötter, som en stamfader till nordiska och germanska kungahus.

INTRESSET FÖR DEN gamla religionen blev vartefter kluven i de protestantiska länderna. Samtidigt som Oden och de andra asarna likställdes med djävulen och demoner så levde de vidare i sägnerna långt in på 1600-talet. Den katolska kyrkans mission i Tyskland och Norden betraktades som den värsta sortens »papistisk hedendom« och man ville gärna tro att människorna i norr var goda kristna redan från början.

Oden är trots sin ljusskygga gestalt ännu en högst levande gud, ser vi honom inte på operascenen så dyker han upp i Anthony Hopkins gestalt i Marvelfilmenas superhjälteuniversum eller ger ifrån sig ett avgundsvål i blackmetalmusikerenas »heresier«. ▀

DANS

Den »queera« tangon – världens manligaste dans

Den sensuella tangon tog form ur fattiga immigranter s blodiga knivdueller. Först dansades den enbart av män, åtminstone enligt myten.

Av: Stefan Westrin

Uruguay är fint», sa min värdinna i Buenos Aires, Argentina, när vi var på väg till tangofest kvällen innan jag tog båten över till Montevideo. Hon är 68 år, pensionerad arkitekt och flygvärdinna, och nu hade hon gjort sig fin och rökt lite gräs, vi hade druckit bubbelp och eftersom klockan närmade sig halv elva och vi ännu inte ätit middag föreslog jag att jag skulle beställa en taxi. Min värdinna tittade oförstående på mig. »Stefan? Varför då? Jag har bil, och jag älskar att köra?«

I bilen började hon plötsligt prata franska. »Jag lärde mig köra när jag var tretton år», sa hon. »Pappa hade en Dodge med åtta cylindrar. Åh, Stefan, det var en fantastisk bil. Och Uruguay är fint. De har fler palmer än oss. Och det är böjljande. Inte som här, där allt är helt platt. La plata, det betyder just... (hon gjorde en häftig inbromsning medan hon suckade) ... alltings oerhördhet.«

Montevideo, Uruguay. Vi står i en liten lokal som heter Museo del tango. På

just den här platsen spelades för första gången i världshistorien världens mest berömda tango: La Cumparsita. Vår unga guide pekar på ett uppförstorat foto av en musikkväll på La Giralda, den stora kafélokal som tidigare låg på den här adressen.

»Ser ni något speciellt på den här bilden?« frågar han.

»Alla har hatt«, säger en i sällskapet.

»Ja, det stämmer, många har hatt. Ser ni något annat? Kanske något som saknas?«

»Kvinnor«, säger en annan.

»Det stämmer. För det här stället var bara till för män. Och till en början dansades tango bara av män. Männen var fattiga immigranter som jobbade i hamnen. De gjorde upp sina konflikter i dueller med kniv.«

Han visar en tangofattning. Och sedan beskriver han hur den från början kom sig av att man fattade sin duellants knivbärande hand och höll upp den i en läsning, medan man med sin andra hand stabbade

sin motståndare i magen tills han dog. Med tiden insåg alla de inblandade att det här var rätt ohållbart och de började därför begränsa det till att – med samma fattning – snitta varandra i handleden, i låret, eller strax över höften.

»I hamnen fanns också prostituerade kvinnor...«, fortsätter vår unge guide.

Kvinnorna började hålla männen på samma sätt som i deras egna tidigare dödsmatcher och försöka samtidigt förföra dem. Männen gjorde rörelser som om de försökte värja sig. Utifrån detta utvecklades dansen tango.

»Kom ihåg att det här gäller de lägre klasserna«, säger vår guide.

Han pekar på männen med hattar på den uppförstorade bilden.

»Det här var män från högre klasser. Men de lärde sig att dansa tango på den här sortens ställen, och sedan åkte de till hamnen och dansade med de prostituerade, för att få ligga med dem.«

I stort sett varenda del av hans historia låter fullständigt osannolik.

JAG HITTAR EN artikel av Argentinas nationalförfattare Jorge Luis Borges, ursprungligen publicerad i kulturtidskriften Martin Fierro 1927. Även den handlar om tangons ursprung. Och även Borges skriver under på att tangon föddes som sublimrat våld, som stilisering knivslagsmål. Det finns inget stöd i historiska källor för att det skulle vara så, det är ren mytologi, men för Borges var också mytologin viktigare än historiska fakta.

Han ser de mytologiska urbana småskurkarna i Buenos Aires skummare kvarter någon gång under det senare

Män i
Buenos
Aires
dansar
tango i
vattnet
1904.

»Äh, så där har tangomännen alltid varit.«

1800-talet som »halvgudar i höga hattar, män med otrolig skicklighet i att hantera en kniv«. De var »gjorda av ren fräckhet, ren skamlöshet, rent lycksligt mod«.

Borges gör alltså med tangon vad filosofen Friedrich Nietzsche tidigare gjort med den grekiska tragedin: förlägger den rena konsten där, den dionysiska urkraften: våldsam, extatisk, amoralisk – ett rent, vibrerande nu. Han hamnar också oväntat nära tänkare som Filippo Tommaso Marinetti och de andra italienska futuristerna, som hyllade våldet som en renande energi, och den japanske författnaren Yukio Mishima – som så gärna ville återuppliva en uråldrig japansk samurajmoral att han tillsammans med ett antal sammansvurna genomförde en misslyckad statskupp och sedan begick självmord enligt en noggrant iscensatt ritual.

Redan 1927 beklagade Borges att tango inte längre var samma sak som den en gång hade varit. Den hade blivit känslosam, nostalgisk, mjäkig. Svårmodet fick bre ut sig för mycket, på bekostnad av den fräcka skamlösheten.

JAG HAR TIDIGARE alltid tänkt att historien om att den första tangon dansades av två män var ett sympatiskt erkännande av tangons queera historia. I en miljö där det fanns väldigt många män i förhållande till kvinnor (vilket var en historisk verklighet för den invandrade europeiska underklass som flyttat till Argentina för att hitta jobb för över hundra år sedan) verkar det rimligt att tänka sig att männen ibland dansade med varandra för att träna. Hur skulle en man annars göra för att bli så bra på tango att någon av de få kvinnorna skulle vilja dansa med just honom igen?

Men medan jag är här blir det tydligt att idén om två män som dansar tango kanske kommer från rakt motsatt håll. Från samma tankeflora som i dag finns till exempel hos influencers som Jordan

B Peterson och Andrew Tate och deras följare. Människor som på allvar är oroliga för att män som äter för mycket sojabönor blir för feminina, och att en allmän gränsupplösning och ett moraliskt moras skulle följa av detta. I en sådan tankeströmning dansades den första tangon av två män helt enkelt för att den har svårt att tänka sig att kvinnor över huvud taget skulle kunna ha någonting att göra med något så betydelsefullt som tangons födelse.

»Äh, så där har tangomännen alltid varit«, säger min värdinna i Buenos Aires när jag kommer hem och berättar om Borges.

»De är macho. Misslyckade. Spelar bort alla sina pengar på hästar. Kära i sina egna mammor.«

»Men svårmodet är rioplatensiskt«, fortsätter hon.

»Kolla bara på brasiliansarna. Vad gör de?«

Hon ställer sig upp och skakar på höfterna.

»De är glada! De dansar samba!« ■

STREAMING

Det här ska du strömma under jul och nyår

Decembermörkret är gjort för tv-kvällar. Fokus serieanalytiker Fredrik Virtanen tipsar om de mest underhållande aktuella serierna hos streamingtjänsterna.

Av: Fredrik Virtanen

1 (3). *Mr Scorsese* (Apple tv+).

Martin Scorsese är ett levande kulturminnesmärke. Från *Mean Streets* till *Killers of the Flower Moon* får vi här hela resan: arkivklipp, nya intervjuer med De Niro, DiCaprio, Spielberg och varje stjärna du kan tänka dig. Samt mästaren själv, som både pratar och rör sig framåt så snabbt att undertexterna brinner. Fem timmar ljuvlig filmnostalgi. **IMDb: 8.6/10**

2 (NY). *Pluribus* (Apple tv+).

Vince Gilligan (*Breaking Bad*) gör sin första serie efter *Better Call Saul* och det blir en svart, skarp, svårbeskrivlig och väldigt rolig dystopi. Rhea Seehorn (Sauls advokatpartner) spelar, brillant, en författare som är en av elva personer som är immuna mot ett lyckovirus som svept över världen. Helknäppt och helbra – och märkligt realistiskt. **IMDb: 8.5/10**

3 (NY). *Death by Lightning* (Netflix).

Historielektion och en thriller i ett. Michael Shannon som president James A. Garfield och Matthew Macfadyen (från *Succession*) som hans galne mördare i en fyraavsnitts miniserie som slår det mesta tack vare skådespelare av högsta klass. **IMDb: 7.7/10**

4 (NY). *Mayor of Kingstown*, säsong 4 (SkyShowtime).

Jeremy Renner är Mike McLusky i fängelseindustrins absoluta epicentrum och informell borgmästare i denna fiktiva stad där märkligt mycket skumrask pågår. En av de senaste årens starkaste macho-

serier. Säsong fyra är möjliga mörkast hittills, men ständigt med ett fiktivt lager mot naturalistisk ångest.

IMDb: 8.1/10

5 (NY). *Landman*, säsong 2 (Showtime/Tele2 Play).

Billy Bob Thornton, stenhård och charmig, är tillbaka som olje-fixare i Texas bland knarkkarteller, maktbaroner och älskvärd bimbofamilj. Med Demi Moore, aningen underutnyttjad som hänsynslös Lady Macbeth-figur men detta är främst ett feelgood-drama, och hur kul att se som helst. **IMDb: 8.2/10**

6 (5). *Slow Horses*, säsong 5 (Apple tv+).

En osannolikt älskvärd serie som det är svårt att sluta tjata om. Gary Oldman som Jackson Lamb är för alltid världens sunkigaste, coolaste och smartaste spionchef. Goda nyheter: Säsong sex är redan inspelad. **IMDb: 8.3/10**

7 (4). *The Hack* (SVT Play).

Serien tar sig an både News of the World-skandalen och mordet på privatdetektiven Daniel Morgan, vilket gör anrättningen lite rörig ibland, men när den träffar är den kraftigt vass om medier, makt och lögner. True crime-dramatik på toppnivå med stark charm. **IMDb: 7.3/10**

8 (NY). *Down Cemetery Road* (Apple tv+).

Liten besvikelse eftersom serien bygger på Mick Herrons verk, mannen bakom *Slow Horses*-romanerna, och den nivån får vi inte. Men tonen är densam-

ma, Emma Thompson får kämpa med en lite svagare version av Gary Oldmans karaktär – och det blir till sist ett mysigt mysteriedrama klart utanför standardmallen. **IMDb: 7.1/10**

9 (NY). *The Beast in Me* (Netflix).

Claire Danes som sörjande författare, Matthew Rhys som misstänkt miljardärsgranne. En psykologisk katt-och-rätta-lek som åker kvalitativ berg-och-dalbana men med tillräckligt många oväntade vändningar för att man ska kväva klyschsuckarna och roas. **IMDb: 7.5/10**

10 (1). *The Diplomat*, säsong 3 (Netflix).

Keri Russell och Rufus Sewells äktenskap blev mer explosivt än de geopolitiska kriser de försöker stoppa. Men även om säsong tre blev snäppet för mycket såpopera så var dialogen så vass och vändningarna så kvicka att säsongen ändå behövde ätas i ett enda sträck. **IMDb: 8.0/10**

Death by Lightning.

Pia Sjögren

*Behandlingsterapeut och fd hemlös narkoman,
dog den 11 november, 70 år gammal.*

DET VAR SOM en sekvens ur en film. Med Ricky Gervais: tydlig och tårdrypande, svart men komisk, överdriven och realistisk på samma gång. På Karlaplan, en adress av det snobbigare slaget men också hemvist för några av Stockholms utslagna som sover på dess parkbänkar, syntes en kvinna med ett onaturligt rött hår. Hennes röst var hes. Hon manade förbipasserande att köpa Situation Sthlm, en gatutidning och samtidigt en social verksamhet för att hjälpa hemlösa och socialt marginalisera att skapa sig ett värdigare liv. Men försäljarna var ofta alkoholister, narkomaner och/eller fängelsekunder och kunde te sig skrämmande, inte minst för städade Östermalmsbor.

Över den stora runda platsen kom så en dag år 2001 en av Sveriges mest prisade berättare i tv, den vid tiden 55-årige do-

kumentärfilmaren Tom Alandh gående, förmodligen på väg till eller från sin arbetsplats, Sveriges Television, någon halvkilometer bort. Någonting i den då 45-åriga Pia Sjögrens uppträdande – nog fanns där en glimt av humor? – fångade Alandhs intresse. »Det fick mig«, berättade han senare, »att gå fram till henne«. Sjögren berättade också sin version av hur deras första möte gick till för Expressen: »Det var en suspekt gubbe som stod vid ett hörn och tittade på mig jättelänge och jag tänkte vad fan glor du på, men så kom han fram och frågade om jag ville ha en hamburgare, sedan var det klart.«

TOM ALANDH FANN hur som helst en story att berätta. Pia Sjögren fann en maning. Trots missbruk och hemlöshet hade hon en stark livsvilja. Och under de följande

20 åren gjorde Alandh – känd för en stor och äkta empati med sina medmänniskor, särskilt de på livets avigsida – fem långa dokumentärer om Pia Sjögren – »om hennes liv, det svåra och sköra. Om alla hennes är i hemlöshet i iskalla källare med missbruk, droger, alkohol och brutal män. En man slog henne med ett bordsbens så hårt och så länge att hennes mor inte kände igen henne på sjukhuset.«

När Alandh träffade Pia Sjögren var hon »lägt nere i eländet«. Det var vad han skildrade i den första filmen. Men i nästa film några år senare hade hon blivit drogfri och börjat ett nytt liv. Hon arbetade som behandlingsterapeut i Ångermanland, hade fått nya vänner och skaffat en egen lägenhet. Hon betalade av på sina skulder, hade tagit körkort och köpt en bil. Någon fällde det högsta tänkbara bevärmmet till en tidigare missbrukare och hemlös: »Pia levde ett Svensson-liv.«

MEN EN FÖRFÄRLIG lungsjukdom, PAH, slog till. Bara 500 i Sverige har drabbats av den och Pia Sjögren försökte skämta om saken: »Jag kände mig nästan utvald. Men det är hemskt och tungt att andas.« Syrgastuben blev hennes viktigaste vän; hon till och med färdades kommunalt med den tunga syrgastuben i ryggsäcken eller vid sin sida i rullatorn. Efter att ha stått nio år i bostadskö flyttade Pia Sjögren tillbaka till Stockholm och delade lägenhet med sin 93-åriga mamma Ann-Mari, som hade blivit blind. Pensionen kom, Pia Sjögren fortsatte att gå i terapi och fick nya vänner. »Ja, vi var några tjejer som kunde prata krämpor och sjukdomar med varandra«, berättar hon i en av dokumentärerna.

Tom Alandh fortsatte att låta kameran gå. Gång på gång blev det nya filmer och de fem programmen finns nu samlade på SVT Play under rubriken *Det sköra livet*. Alandh fann att han »aldrig känd någon som lyckats lura döden så många gånger. Hon är en av mitt livs stora hjältar.« Men han hade också frågat Pia Sjögren om begreppet »ett förspillt liv. En gång var du bäst i klassen. Du hade kunnat bli vad som helst, du som var så social och hade sådan humor – i stället för att sälja de hemlösa tidning.« Pia Sjögrens svar lön: »Det finns inga förspilda liv. Sorgen och det svåra går hela tiden hand i hand med ljuset och glädjen. Varje liv skapar sin egen mening.«

Och så lade hon till en punchline: »Livet är inte bara en räkmacka utan en dans på rosor också!« ▀

Staffan Heimerson

Saknaden efter en god bok

LÖRDAGSPASSAGERARNA PÅ Long Island Railways morgontåg ut till Mohawk var försjunkna i böcker. På den blå himlen flöt de vita strecken ovanför flygplatserna in i varandra, som om de nyss hade blivit vigda.

Jag läste en artikel om komikern Ed Helms. Temat för den var ideala läsupplevelser. Helms upplevelse hade inträffat på tunnelbanan i New York City, när han klamrat sig fast vid stången med ena handen och läst *Moby Dick* på sin telefon med den andra. »Ibland var jag så uppfylld av läsningen att jag var tvungen och kliva av och dunsa ner på en bänk på stationen och läsa färdigt ett kapitel.«

Jag letade i min dagbok upp en notering från den 10 april år 2020: *Tel med mamma, sen med Mia, såg sen, på kvällen, märkligt nog, In the Heart of the Sea på 11:an. Märkligt, ja, jag läser ju Moby Dick, och sen dyker den här upp på 11:an som jag aldrig är inne på, men nu såg jag ett skepp när jag blippade och det var det...*

Filmen byggde på boken med samma namn och undertiteln *The Tragedy of the Whaleship Essex*, skriven av Nathaniel Philbrick, som år 2000 hade vunnit National Book Awards i fackbokskategorin. För berättelsen om den valfångarresa som Herman Melville var med på innan han skrev sin stora roman. Jag hade läst den och efteråt ringt min far, en närmast religiös tillbedjare av *Moby Dick*-romanen, och följdriktigt hade han frågat vad den »påstått sanna« historien kunde förmedla som inte romanen mycket djupare redan gjort.

Att allt det där bara var för fem år sedan, och att min far året efter dog kändes märkligt när jag påmindes om hans buttra replik nu, samtidigt som Long Islandtåget närmade sig Mohawk. En plats som tydligen kallades The End. Någon sa att De Niro och Paul Simon bodde eller hade bott här.

Om att förlora sig i läsupplevelsen:

»Jag läste en artikel om komikern Ed Helms. Temat för den var ideala läsupplevelser. Helms upplevelse hade inträffat på tunnelbanan i New York City.«

Mats Holm är vetenskapsredaktör på Fokus.

Jag läste i min dagbok från den 9 juli 2020: *Sol. Svalt. Kaffe och gröt. Läste ett kapitel i Moby Dick innan jag gick upp. Bestämde mig för att sno några meningar till mitt konspirationsrapportage. Kaffe och ballerina på verandan.*

Utanför tågfönstret var det hedar och i en New York Times-recension av Metropolitans uppsättning av *Moby Dick* i våras läste jag »rena festen«, inga digressioner om valarnas anatomi, bara Ismael, valfångaren, och besättningen som under Ahabs hämndrivena styre jagar Moby.

I min dagbok fanns den 10 augusti 2020

noteringen: *Moby Dick är lite segare nu, de långa faktaavsnitten om valarnas anatomi intressant men stannar upp händelserna. Nå, vi får se vad som händer.*

Några dagar senare: *Frukost på lilla verandan, uppslukad av valmiddagskapitlet i Moby. Och sen, ännu mer, av kapitlet om havet och kopplingen till själen. Den 18 augusti: Upptakten till slutet i Moby en gastkramming och språket ljuvligt.*

Nästa dag:

Lördag, sol igen, klippte gräset, läste ut Moby och kommer att sakna den.

LONG ISLANDTÄGET OKTOBERLÖRDAGEN 2025 stannade i Mohawk. Vid ett vägskäl såg vi två uppispikade brädor. Den ena pekade österut: »Harbour«, den andra åt söder »Village«. Till hamnen tog det tre kvart till fots längs landsvägen. Oceanen låg stilla och enorm framför oss. Båtar med hummerfångster kom inputtrande i en liten kanal mellan några sandbankar. Glada sällskap drack öl på en krog och på en uppfällbar stol på en kulle en meter ovanför stranden satt en ensam man och tittade ut över oceanen och jag kunde inte låta bli att gå fram till honom och fråga om han brukade gå hit ofta. Varje lördag, svarade han. Hur kommer det sig, frågade jag.

»Well, jag sitter bara här hela eftermidagarna och tittar ut, antagligen för att...« Han blev tyst och ryckte på axlarna, och för ett ögonblick tyckte jag att jag en smula började förstå något om varför en 1800-talsroman om en valfångare fortfarande var så evigt närvärande i det här landet. ▀

Nästa Fokus kommer till prenumeranter den 18 december.

Vill du prenumerera? Gå in på **fokus.se/prenumerera** och teckna din prenumeration redan i dag.

Läs Fokus digitalt dygnet runt

När du prenumererar på tidningen ingår även allt digitalt innehåll på **fokus.se**. Det enda som krävs för att ta del av vårt digitala innehåll är att du har en e-postadress kopplad till din prenumeration. Har du inte gjort det? Mejla **kundservice@fokus.se** så får du hjälp.

För prenumerationären, mejla **kundservice@fokus.se**, eller ring **08-525 12718** på vardagar 9–16.

Tänk också på att du kan göra många ärenden själv på mina sidor på **fokus.se**, exempelvis anmäla utebliven tidning.

FOKUS
Sveriges Nyhetsmagasin

AXESS

VETENSKAP / BILDNING / TRADITION

JULERBJUDANDE

Teckna en
prenumeration och få
en bok på
köpet!

Axess är magasinet för dig som vill ha klassisk bildning.
Här skriver Sveriges kunnigaste skribenter om litteratur, politik,
säkerhet, historia och kultur. Vi har också en omfattande bevakning
av svenska och internationella fackböcker.

NÅGRA AV VÅRA KOLUMNISTER ÄR

Susanna Birgersson *Idédebatt* • Bengt Ohlsson *Kultur*
Mikael Holmström *Försvar och säkerhet* • Edward Blom *Vett och etikett* Fredrik Johansson *Samtiden* • Katarina Barrling *Samhället*

Ge dig själv eller någon du tycker om en mer bildad jul!

DU KAN ÄVEN TECKNA PRENUMERATIONEN PÅ [AXESS.SE/JUL25](https://www.axess.se/jul25)

Erbjudandet gäller till 31 december 2025.

- Jag vill ge bort 3 nummer av Axess och antologin Sverigebilden för **149 kronor**
- Jag vill ge bort 9 nummer (helår) av Axess antologin Avvikare i Sverige för **499 kronor**
- Jag vill ge bort 18 nummer (två år) av Axess och antologin Avvikare i Sverige för **799 kronor**

Vid utlandsprenumeration kan porto tillkomma.

MOTTAGAREN
BETALAR
PORTOT

Fakturan skickas till:

Namn: _____

Adress: _____

E-post: _____

Teléfono: _____

Axess Magasin
c/o Flowy Information AB
SVARSPOST
20642433
110 07 Stockholm

En baksida värd att läsa

Vart femte barn i Sverige växer i dag upp
i en vardag präglad av alkohol eller droger.
Hjälp oss att ge barnen en trygg uppväxt
värd att minnas.

Swisha valfri summa
via QR-koden eller
bli månadsgivare på
tryggabarnen.org

**TRYGGA
Barnen**
DET ANGÅR ALLA